

Aharei mot-Kedošim

ŠABAT 10. SVIBNJA 2025. - 12. IJARA 5785.

Društvo na sliku B-žu. Vrijedilo je nekad, a vrijedi i danas: naše društvo moramo izgraditi na našem vlastitom sustavu vrijednosti.

"Govori sinovima Izraelovim i reci im: Ja sam Hašem, vaš B-g. Ne postupajte po običajima zemlje egipatske u kojoj ste živjeli, niti po običajima zemlje kanaanske u koju vas vodim, i ne slijedite njihove propise. Moje odredbe vršite i mojih se zakona držite da hodite po njima, ja sam Hašem, vaš B-g. Držat ćete moje zakone i moje odredbe koje čovjek, vršeći ih, živi po njima, ja sam Hašem." (Levitiski zakonik 18:2-5)

Priča o podrijetlu našeg naroda izgrađena je na predanosti da se ne slijede vrijednosti kulturnog okruženja društva u kojem živimo. To je vrijedilo za Abrahama *Ivrija* koji je svoj identitet gradio odvajajući se od vjerovanja i prakse svoje obitelji i zajednice, i na kraju ih napustio da slijedi B-ga. Isto će biti i za naš narod kada napustimo Egipat i njegov način života da bismo živjeli u zemlji Kanaan. Ni na jednom od tih mjesta nećemo naći okruženje i sustav vrijednosti na koji bismo se mogli osloniti kako bi nas moralno održao. Umjesto toga – između Egipta i Kanaana – zaustavit ćemo se na Sinaju gdje ćemo od Hašema naučiti Njegove zakone po kojima ćemo se ravnati i koji će oblikovati naš individualni i nacionalni način života.

Naše društvo i naši vršnjaci vrše vrlo snažan utjecaj koji ne možemo zanemariti. Zapravo, Rambam (Dei'ot 6:1-2)

bilježi zapovijed da se odabere članstvo u zajednici koja će pozitivno utjecati na naše vrijednosti i postupke. I što je važno, stih koji podupire tu obvezu je ponovljena uputa Tore da se vežemo uz B-ga, nešto što su naši mudraci razumijevali da se može postići samo povezivanjem s onim vrstama ljudi koji žive živote usredotočene na B-ga i Njegovu riječ. Svako društvo izgrađeno isključivo na ljudskim vrijednostima neće funkcionirati osim ako ti ljudi jednostavno ne odražavaju Hašemove vrednote. Možda je to razlog zašto niz gornjih stihova koji nam govore kako ne možemo živjeti po vrijednostima ni Egipta niti Kanaana počinje i završava ponavljanjem: "Ja sam Hašem." Živite po B-gu, a ne po čovjeku.

Ovo je za nas duboko relevantno. Živimo u vremenu i na mjestu koje obilježava značajna razina poremećaja u normalnom i zdravom funkcioniranju društva, uz slabljenje vjere i religioznosti. Ne možemo se osloniti na druge da određuju naše vrijednosti i smjer kojim ćemo ići. Ponovnim prisjećanjem na putovanje prema Sinaju, možemo ojačati našu moralnu i vjersku neovisnost u razmišljanju, vrijednostima i djelovanju, čime ćemo definirati naš jedinstveni način života prema Hašemovoj riječi. *Vahai ba'hem.*■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Alija po Alija

Kohen - prva alija - $17 + 7 = 24$ p'sukim (16,1-24)

Prvi dio *sedre* bavi se službom za Jom kipur u *Beit HaMikdašu* - *Seder haavoda*. Emocionalni element uvođi se kada Tora kaže da je B-g ove zapovijedi dao "nakon smrti dvojice sinova Aharonovih". Ne možemo si pomoći, a da u nama ne odjekne ova kombinacija u kojoj Kohen gadol vrši najuzvišeniju duhovnu zadaću dok se u pozadini nalazi osobna tuga. Ti su osjećaji posebno snažni dok ovo čitanje slušamo na Jom kipur.

Prije nego li je opisana služba, *kohanim* su upozoreni da ne ulaze u *Beit HaMikdaš* osim kada imaju zadaću koju trebaju obaviti.

Cijela služba za Jom kipur, sa svim njenim pojedinostima, predstavlja jednu *micvu*. Aharon će uzeti bika kao žrtvu okajnicu i ovna kao žrtvu paljenicu. Odjenut će svoje naročite haljine (*Kohen gadol* na Jom kipur presvlači se iz svog punog kompleta od osam haljina u poseban komplet od četiri čisto bijele haljine koje je nosio kad je ulazio u Svetinju nad svetinjama). *Kohen gadol* pere ruke i noge deset puta tijekom dana i uranja u mikve pet puta. "Od naroda" Aharon uzima dva jarca za grijeh i ovna kao *ola*. Bik je pomirenje za Aharona i *kohanim*. Baca se ždrijeb kako bi se odlučilo kojega od dva (identična) jarca treba prinijeti kao *korban* a koji će biti poslan živ u pustinju kao žrtveni jarac.

Postoje dva vrlo različita stila grijeha - odbacivanje onoga što B-g kaže i udaljavanje od božanskog, te kršenje Njegovih zapovijedi u pokušaju da Mu se približi. Većina grijeha je prvog tipa; Nadav i Avihu su bili drugi tip. Kao odgovor na ove dvije suprotne motivacije za grijeh, mi imamo dvije žrtve - jednu koja se prinosi u *Beit HaMikdašu*, njezi-

na se krv zapravo unosila u *Kodšei kodošim*, a druga se u potpunosti slala od *Beit HaMikdaša*. Jarci su bili identični.

Kohen gadol obavlja sve dužnosti na taj dan, uz minimalnu pomoć drugih *kohanim*. Svetinja nad svetinjama ispunjena je dimom prinosa tamjana kada *Kohen gadol* ulazi. Služba za Jom kipur je kompleksna, o njenim pojedinostima čitamo u ponavljanju Amide za Musaf Jom kipura, kao i u čitanju Tore.

Ovaj dio nastavlja opisivati kompleksnu službu za Jom kipur. Među mnogim zadaćama *Kohen gadola* na Jom kipur je *Vidui* u ime čitavog Izraelskog naroda. Njegovo priznanje grijeha mora pratiti priznanje svakog Židova, ako se želi postići potpuno pomirenje. Rambam kaže da postoji "oprostenje zajednici" za "manje" prekršaje, ali veći grijesi traže da pojedinac izvrši svoju vlastitu *t'shuva*. Čak i kad postoji "oprostenje zajednici", pojedinac mora biti dio te zajednice kako bi od toga imao koristi. Onaj koji se distancira od zajednice ne prima dobrobiti zajedničke molitve, pokajanja i pomirenja. (Ako ovo do kraja pojednostavimo, cilj je da pojedinac treba učiniti svoju *t'shuva*, nema "hokus-pokus" i oprosteno ti je zbog onoga što su drugi učinili. Ali to što ste dio židovske zajednice potiče proces.)

Levi - druga alija - $10 + 7 = 17$ p'sukim - (16,25-17,7)

Tora nastavlja s detaljima službe za Jom kipur. Ona završava s "ponavljanjem" pravila Jom kipura za svakog od nas (*micvot* za Jom kipur

za nas brojimo iz *Paršat Emor*) te izjavom da dan Jom kipura pomaže donijeti pomirenje Narodu. Tako je, dakle, sam taj dan, služba u Hramu, zajednička molitva i naše osobne molitve, naš post, naše *t'shuva* i priznanje, kombinacija koja omogućuje da se postigne istinsko oprostjenje za sebe i cijeli Izrael.

Zabranjeno je zaklati životinju koja će biti prinesena kao *korban*, izvan područja *Beit HaMikdaša*.

S gledišta micvi

Na sličan je način zabranjeno klanje životinje za osobnu uporabu na području Hrama. *Korban* zaklan izvan područja je ne važeći i mora biti spaljen, meso "za vlastitu uporabu" unutar područja isto je tako zabranjeno. Oba su čin rasipnosti, pa su to stoga grešna djela koja se mogu protumačiti kao oblik "krvoprolića".

Š'liši - treća alija - $14 + 16 = 30$ p'sukim - (17,8-18,21)

Tora ponavlja zabranu klanja *korbana* "izvan" (područja Hrama) i snažno naglašava da je zabranjeno jesti krv. Krv simbolizira život.

Kada netko zakolje pticu ili "divlju" životinju (npr. jelena - za razliku od pitome domaće životinje na koju se ova *micva* ne odnosi), dužan je prvu izlivenu krv prekriti "prahom" (pijeskom, piljevinom, itsl.). Zabrane koje se odnose na krv ponavljaju se i naglašavaju. Krv od *korbana* ide na žrtvenik kao pomirenje; krv životinja koje nisu prihvatljive za *korbanot* mora se prekriti.

U poglavlju 18 navedeni su mnogi zabranjeni seksualni odnosi. Prvo, postoji općenito upozorenje da se ne oponašaju negativne pojave Egipta (odakle smo nedavno došli), te prakse kanaanskih naroda (gdje ćemo uskoro otići). Moramo isključivo slijediti B-žje zakone i propise, i živjeti

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

prema njima.

Iz pojma *v'hai bahem*, "i živjeti po njima", mi učimo dva važna načela. Židovstvo nije samo religija; ono je način života. Nadalje, ovaj redak je (jedan od) izvora principa da se mnoge *micvot* (ali ne i sve!) stavljaju po strani ako postoji situacija opasna po život. Po *micvot* treba živjeti, a ne umrijeti.

Zabranjeno je biti "intiman" bilo kojim od zabranjenih odnosa, koji su kako slijedi: homoseksualni odnosi između oca i sina su (dvostruko) zabranjeni; "odnosi" između majke i sina su zabranjeni; isto tako mu je zabranjena i supruga njegova oca, čak i nakon razvoda ili smrti oca; brat i sestra (od svakog roditelja ili oboje njih) zabranjeni su jedno drugome. Postoji dodatna zabrana za očevu kćer koja nije od vlastite majke. Sinovljeva kći i kćerina kći izričito su zabranjeni; zabrana vlastite kćeri izvedena je logičkim argumentom *kal vahomera*. Važno je zapaziti da je ova *micva* izvedena logikom, umjesto da je napisana. Strina (s očeve strane) ili tetka (s majčine strane) nije dopuštena. Homoseksualni čin između nećaka i očeva brata dvostruko je zabranjen. Zabranjeni su odnosi s ujakovom suprugom ili sa snahom. Bratova supruga je zabranjena, osim kada je nadjača *micva* o *jibumu*.

Pojašnjenje ...

Čovjek može imati šogoricu na tri različita načina. (1) Sestra njegove žene zabranjena mu je tijekom života njegove supruge. Ako njegova supruga umre, on se može oženiti njenom sestrom. Ako se razvedu i njegova bivša žena je još uvijek živa, njezina sestra mu je zabranjena. (2) Žena njegova brata zabranjena mu je kada su oni razvedeni, ili čak ako je njegov brat umro, a da je u tom braku imao djece. Ako je brat umro bez potomstva, onda šogor i šogorica privremeno imaju međusobnu

vezu. Oni se ili vjenčaju u skladu s pravilima *jibuma*, ili se njihova "veza" raskida postupkom sličnom razvodu poznatom kao *halica*. Kod aškenaza postoji dugotrajna rabinska zabrana *jibuma*; dopuštena (obavezna) je samo njegova alternativa – *halica*. Međutim, sve do *halice*, ta je žena zabranjena svakom muškarcu. (3) Šogorica (žena ženinog brata) bit će mu dopuštena ako postane slobodna zbog smrti ili razvoda braka.

Zabranjeno je imati vezu sa ženom i njezinom kćerkom (ili majkom - ista stvari) ili njezinom unukom od sina ili kćeri. (Drugi odnos predstavlja kršenje.) Odnosi sa sestrom vlastite žene zabranjeni su za života njegove žene (vidi gore navedeno pojašnjenje). Čovjek ne može spavati sa ženom dok je ona *nida*; zabranjeni su odnosi sa ženom drugog muškarca.

Vršiti obrede Moleha nad svojim djetetom zabranjeno je; to je oskrvrnuće B-žjeg imena.

R'vi'i - četvrta aliya - 9 + 14 = 23 p'sukim - (18,22-19,14)

Ova *aliya* je poveznica, ona koja objedinjuje dvije *sedre*. R'vi'i se uvijek koristi u tu svrhu. *Aharei-K'došim* je jedina od sedam parova kombiniranih čitanja koja se dijeli na dvije pojednake *alije* za svaku *aliju*.

Homoseksualni postupci su zabranjeni. Spolne intimnosti sa životinjama zabranjene su muškarcima i ženama.

Ne smijemo se oskrvnuti radeći bilo što od gore navedenog. Ovi odvratni postupci onečišćuju Zemlju i uzrok su protjeravanja s nje. Takve postupke moramo strogo izbjegavati.

Hamiši - peta aliya - 8 + 10 = 18 p'sukim - (19,15-32)

Ne izopačujte pravde, niti iskazujte čast istaknutoj osobi tijekom suđenja. Moramo uvijek provoditi stvarnu pravdu. Još jednom, imajte na

umu da imamo pozitivnu *micvu* koja je, u biti, "druga strana" nekolicine zabrana, čija kršenja dovode do iskrivljavanja i zaobilaženja pravde.

Nadalje, tehnički, uzevši ova pozitivna zapovijed namijenjena je suciima i sudovima. Međutim, Židov, kao pojedinac, iz ovih *micvot* mora spoznati važnost poštenja i primijeniti neka od tih pravila na neformalnoj osnovi, u svakodnevnom životu. Svatko je s vremena na vrijeme sudac - roditelj, brat, dijete, prijatelj - a i zakoni sudaca često se mogu primijeniti na obične svakodnevne situacije.

Ni tračevi ni klevetanje (bez obzira je li ono što se ispriča istina ili laž, to je i dalje zabranjeno); nemojte stajati po strani dok je vaš bližnji u životnoj opasnosti, ili opasnosti po njegovo tijelo ili imovinu. Nemojte mrziti svoga bližnjeg Židova u svom srcu; ukorite svog bližnjeg/sugrađanina vodeći računa o njegovim osjećajima, pazite da ga ne osramotite.

S gledišta micvi

Promotrimo pažljivije ... Osramotiti svog bližnjeg ili ga dovesti u neugodno situaciju je **izuzetno** ozbiljan grijeh. Izvor se nalazi u kontekstu ovog ukora. Recimo, na primjer, da neki Židov kori svog bližnjeg zbog kršenja šabata. Ako to ne radi razborito i nanese pretjeranu bol onome koji krši šabat, onda je ovaj koji kori kriv što je doveo svog bližnjeg u neugodno situaciju. Ako onaj koji ispunjava važnu *micvu hohahe* mora imati senzibilitet za osjećaje prekršitelja, koliko više mi moramo biti na oprezu da nikada ne posramimo druge.

Nemoj se osvećivati, niti gajiti ljutnju; "Ljubi svog bližnjega ..."

Iz riznice R. Yaakova Auerbacha, z"l

Poznato je da se *micvot* mogu kategorizirati na one između Židova i B-ga, *Bein Adam LaMakom* i između

(nastavak s 3. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: **Alija po Alija**

ljudi, *Bein Adam Lahaveiro*.

Pasuk v'ahavta l'rei'a'ha kamoha ani hašem na dobar način predstavljala međuljudsku kategoriju *micvot*. Njegova brojčana vrijednost je:

$$6 + 1 + 5 + 2 + 400 (414) + 30 + 200 + 70 + 20 (320) 20 + 40 + 6 + 20 (86) + 1 + 50 + 10 (61) + 26 = 907$$

Micva potom predstavlja *micvot* između čovjeka i B-ga. "I ljubiti ćeš B-ga ..." *v'ahavta et Hašem Elokeha* = (414) + 1 + 400 (401) + 26 + 1 + 30 + 5 + 10 + 20 (66) = 907.

Prekrasan numerički podsjetnik na jednaki status ovih dviju kategorija.

Zapazite stalno podsjećanje: "Ja sam B-g", ili riječi u tom smislu. Biti ljubazni jedni prema drugima nije samo ljubaznost; to je dio B-žje Tore i ispunjenje *micve*.

Razmislite o ovome ... Postoje mnoge *micvot* koje bi ljubazna osoba učinila čak i ako nije zapovjedbena. Ona bi ih učinila jer su to stvari koje ljubazni ljudi čine. Pa što te *micvot* pridodaju ovoj osobi? S jedne strane, mi smo prvenstveno sluga B-žje. Naše ljubazno ponašanje dio je B-žjih zapovijedi za nas. Stoga je naša prvenstvena motivacija kod činjenja dobrih djela naša želja da ispunimo B-žu Riječ. Iz drugog kuta ... Od nas se traži da vršimo *micvot*, čak i ako nam se to ne sviđa. Čak i ako smatramo da onaj kome su namijenjena naša djela dobročinstva nije vrijedan toga. Ima još.

Zabranjeno je međusobno križati životinje različitih vrsta, sijati mješano sjemenje i nositi *šatnez*, odjeću od mješavine vune i lana. Imajte na umu da je u ovom *pasuku* zabranjeno mješanje životinja, mješanje biljaka, i mješavina biljaka i životinja. Ovo nije "razlog" za zabranu *šatneza*, ali je jedan od načina da ovu zagonetnu *micvu* stavimo u pravu perspektivu.

Potom imamo složeno pitanje po-

mirenja za neprilične odnose sa sluškinjom koja je djelomično oslobođena, a djelomično još robinja.

Plodovi prve tri godine života stabla su zabranjeni - **orla**. Ljetina četvrte godine je sveta i mora je se jesti isključivo u Jeruzalemu, ili prodati pa novac upotrijebiti za hranu i piće u Jerušalajimu. Od pete godine nadalje, plodovi su dopušteni svima.

Zabranjeno je proždrljivo jesti.

Ne smije se konzultirati i oslanjati se na znakove, proricanje, prizivanja ili neke aspekte astrologije, itd.

Šiši - šesta aliya - 5 + 7 = 12 p'sukim - (19;33-20,7)

Ne smije se iskorištavati pridošlić u zemlji (obraćenika i/ili stranaca). Preobraćenik se tretira s ljubavlju; moramo učiti iz našeg egipatskog iskustva.

Zabranjeno je varati bilo kojim lažnim mjerama; čovjek mora biti pošten s utezima i mjerilima (evo, ponovo to vidimo, dvije strane istog *micva* novčića).

Držite sve B-žje uredbe i zakone.

Kazna za *Moleha* (izopačenu idolopokloničku praksu koja uključuje žrtvovanje djece) je smrt kamenovanjem. B-g će odrezati onoga koji služi *Molehu*. Ako društvo ne kazni prekršitelja, B-g će ga kazniti. Tako je i za prakticiranje *ova* i *jid'oni*. Posvetite se i budite sveti.

Š'vi'i - sedma aliya - 15 + 5 = 20 p'sukim - (20,8-27)

Čuvajte ove zakone i vršite ih, jer nas B-g posvećuje zbog naših djela.

Proklinjanje roditelja, čak i nakon njihove smrti, zabranjeno je. (Ovo je primjer brojnih situacija, gdje je Tora prethodno postavila zabranu, a sada navodi kaznu za kršenje zabrane. Prvi put se smatra upozorenjem da se ne čini grijeh. To se uklapa u talmudski princip: Ne kažnjavamo

sve dok prethodno ne izdamo upozorenje.)

Tora sada ponavlja zabranjene veze koje su bile iznesene na kraju *Paršat Aharei*. Za sve njih slijedi smrtna kazna. Konkretno smrtno kazne su različite, ali u sklopu ovoga Rambam uči naredbu Sanhedrinu da izvrši kaznu "unutarnjeg spaljivanja" kad se to od njega traži. Rambam smatra da se svaka od četiri smrtno kazne pojedinačno broji među 613 *micvot*.

Tora nam još jednom zapovijeda da čuvamo sve *micvot*, čime se sprečava da nas Zemlja izbaci iz nje.

Zabranjeno nam je slijediti običaje i prakse naroda među kojima se nađemo. Ova se zabrana odnosi na idolopoklonstvo, nemoralno postupanje i one stvari za koje nema očiglednog razloga. Drugim riječima, obično nema zabrane oponašanja ne-židovske prakse koja je razumna i konstruktivna.

Kako bismo naslijedili zemlju Izraelovu, ne smijemo se vladati na gnusne načina naroda koji su prethodno ovdje živjeli. Moramo praviti razliku između košer i ne-košer životinja (i načina života); moramo biti sveti i različiti od drugih. Mi se ne razlikujemo automatski od bilo koga drugog. Tora nas čini različitim. Tora nam daje naš jedinstveni identitet.

Primijetite dvostruku ulogu koju svaki Židov mora odigrati. Svi smo mi pojedinci, a dio smo i Klal Jisraela. Potiče nas se da čuvamo Toru kao pojedinci, ali nam je također "savjetovano" da budemo vjerni B-gu, kako se izraelskom narodu u cjelini ne bi dogodile tragedije.

Ov i *jid'oni* se kažnjavaju kamenovanjem.

Posljednja 3 *p'sukim* ponovo se čitaju za Maftir.■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Je li na Jom HaKipurim uistinu riječ o pokajanju?

U doba Beit HaMikdaša, jedan od željno iščekivanih obreda Jom HaKipurima bilo je slanje jarca za Azazela, natovarenog grijesima nacije. Tko ili što je Azazel, i zašto mu poslati jarca?

- Stihovi stavljaju ime Azazel uz ime Hašema, sugerirajući da je ta riječ osobna imenica, koja se odnosi na neko konkretno nadnaravno biće. Ako je tako, zašto mu onda prinijeti jarca; nije li zabranjeno prinositi žrtve bilo kome drugome osim Hašemu? Nadalje, vjeruje li Tora u postojanje demonskih sila?
- Ako je, umjesto toga, Azazel naziv mjesta, što u vezi s ovom žrtvi joj iznimno dopušta da se prinese izvan granica Mikdaša?
- Bilo kako bilo, koja je svrha cijelog obreda? U kakvom je on odnosu s ostalim žrtvama toga dana? Koja je njegova uloga u postizanju pokajanja za grijehe i kako se on odnosi na pretpostavku da je potrebno da se ljudi stvarno pokaju za svoje prijestupe?

Smrti Nadava i Avihua

Paraša Aharei Mot počinje spominjanjem tragične smrti Nadava i Avihua, koje je progutala vatra s nebesa nakon što su prinijeli tamjan Hašemu. Što je u njihovom postu-

pku bilo toliko strašno da opravdava takvu tešku kaznu?

- Mnogi sugeriraju da čak i ako su braća imala pozitivne namjere, oni su bili kažnjeni zbog kršenja odgovarajućeg protokola. R. S"R Hirsch tako piše da, iako su se Nadav i Avihu poželjeli približiti Hašemu, "u žrtvenom bogoslužju nema prostora za subjektivnost ... [bliskost] se neće postići ni na koji drugi način osim slušanjem B-ga". Koje su opasnosti subjektivnog bogoslužja? Zašto bi sam R. Hirsch mogao biti zabrinut u vezi toga?
- Rašbam sugerira da na smrti ne treba gledati kao na kaznu, već kao na nesreću na radu. Prema tom gledištu, Nadav i Avihu su se našli na krivom mjestu u krivo vrijeme i zadesile su ih prirodne posljedice. Postoje li "slučajne nesreće", ili se sve što se događa u svijetu mora izravno pripisati B-gu i promatrati u kontekstu nagrade i kazne?
- Navođenje smrti braće koristi se za uvođenje zakona o Jom HaKipurimskoj službi. Kakva je veza između toga dvojeg? Da li je svrha službe da ispravi prijestup Nadava i Avihua, ili, kao druga mogućnost, da spriječi da se to ponovno ne dogodi? Što to znači?

Centralizacija bogoslužja

Vajikra 17 upozorava da se žrtve ne prinosi izvan Miškana.

- Zašto Hašem smatra bogoslužje na privatnim žrtvenicima problematična?
- Koje su prednosti i nedostaci centraliziranog bogoslužja? Kako bi se mogla razlikovati vaša služba Hašemu kada biste uvijek trebali putovati do Mikdaša da biste prinijeli žrtve, umjesto da ih prinosite u svom dvorištu?
- U kojim su razdobljima povijesti Izraela žrtve bile zabranjene izvan Mikdaša? Devaram 12 sugerira dva uvjeta za zabranu, nasljeđe od Kanana i sigurnost od neprijatelja. Kakav je odnos između to dvoje? Kakvu svjetlost to baca na moguće razumijevanje te zapovijedi?

Zabranjuje li Biblija mješani brak?

U Vajikra 18 i 20, Tora zapovijeda da se ne daje od svog sjemena Moleku. Što kršenja ove zabrane ima za posljedicu? Neki komentatori pretpostavljaju da se stih odnosi na idolo-poklonički obred, poput žrtvovanja djece ili posvećivanja djece, dok ga drugi povezuju sa seksualnim prijestupima, kao što je stupanje u odnos ili brak s ne Židovom.

- Kako iz ovog teksta možete poduprijeti svako od tih mišljenja?
- Iako Tora zabranjuje mješani brak sa pripadnicima sedam kananskih naroda, ona nigdje nije, osim možda ovdje, eksplicitno donijela zakon protiv braka s drugim tuđincima. Kako se može shvatiti ovaj propust i kako on može utjecati na egzegetsko čitanje ovog odlomka?

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Menachem Leibtag:

Aharei Mot: Druga polovica Sefera Vajikra

Ovaj šnur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Usred Parše Aharei Mot, dolazi do nagle promjene u Sefer Vajikra.

Iako se njezinih prvih 17 poglavlja bavilo isključivo zakonima koji se odnose na Miškan, u 18. poglavlju nalazimo cijeli odjeljak o zabranjenim bračnim vezama [poznatijim kao "arajot"] koje djeluju posve nepovezano s Miškanom.

Zatim, u Paršat Kedošim, nalazimo još jedan skup zakona (uglavnom etičkih) koji nemaju gotovo nikakve veze s Miškanom.

Dakle, što drži Sefer Vajikra na okupu?

Trebamo li zaključiti da su to prvenstveno zakoni koji se odnose na Miškan plus nekoliko 'dodataka'? Ili, postoji neko tematsko značenje u ovom prijelazu koje bi nas moglo dovesti do dubljeg razumijevanja toga o čemu knjiga govori.

U ovoj jednodnevnoj šnuri pokušavamo odgovoriti na ovo pitanje detaljnije promatrajući prirodu ove promjene.

Uvod

Naš šnur započinjemo kratkim pregledom Sefera Vajikra kako bismo pojasnili našu uvodnu tvrdnju.

Sljedeća tablica sumira Sefer Vajikra prema primarnim temama. Dok pregledavate ovu tablicu, obratite pažnju na to kako 18. poglavlje označava početak ovog prijelaza (sa tema koje se odnosi na Miškan na teme koje nisu povezane s Miškanom):

I Dio - Miškan kao primarna tema

POGLAVLJE	TEMA
1-5	MIŠKAN / korbanot pojedinca [ndava i hova]
6-7	MIŠKAN/ kako će kohanim prinijeti korbanot
8-10	MIŠKAN / svečanost njegova posvećenja [narativ]
11-15	MIŠKAN / "tuma & tahara" [tko može ući...]
16	MIŠKAN / "avoda" kohen gadola na Jom Kipur
17	MIŠKAN / nikakve korbanot nisu dopuštene izvan Miškana

II Dio - Različite teme

POGLAVLJE	TEMA
18	OPĆENITO/ zabranjene bračne veze itd.
19-20	OPĆENITO/ "kdošim t'hiju" [razni zakoni]
21-22	KOHANIM/ posebni zakoni u vezi s kohanim
23	ODMORI/ fokus na poljoprivredni aspekt

24	RAZNO/ u vezi: Menore, Šulhana & smrtne kazne
25	ŠMITA/ sedmogodišnji ciklus šmita & jovel
26	TOHAHA/ nagrada i kazna za pridržavanje zakona
27	ZAVJETI/ "erhin", vrednovanje zaloga

Kao što gornja tablica pokazuje, prvih sedamnaest poglavlja Sefera Vajikra čine zasebnu cjelinu, jer cijeli taj dio raspravlja o različitim zakonima koji se tiču Miškana. Za razliku od te cjeline, preostalih deset poglavlja (18->27) raspravljaju o širokom rasponu tema, od kojih su neke povezane s Miškanom, a druge ne. Na prvi pogled, ovom drugom dijelu knjige teško je pronaći zajedničku temu. Ipak, on se jasno razlikuje od prvog dijela sefera.

Kako bismo razotkrili tematski značaj ove podjele, pogledajmo поближе početak 18. poglavlja, tj. mjesto gdje započinje ovaj prijelaz.

Novo zaglavlje

Za početak, pročitajmo uvodnih pet pesukim u 18. poglavlju, zapažajući kako oni tvore zasebnu 'paršiju':

"I B-g reče Mošeu, govori s Bnei Jisrael i reci im: ANI HAŠEM ELOKEIHEM - [Ja sam G-spod tvoj B-g!] NE postupaj kao što su Egipćani postupali, i ne postupaj kao što Kanaanci postupaju... ne slijedi njihove zakone. [Umjesto toga] DRŽITE SE MOJIH ZAKONA... jer ANI HAŠEM ELOKEIHEM. Držite Moje zakone i Moje zapovijedi koje čovjek mora vršiti i živite držeći ih jer ANI HAŠEM (vidi 18,1-5)

Pregledajte još jednom ove pesukim, i zapazite kako oni razmatraju potpuno općenitu temu, tj. kako Bnei Jisrael trebaju voditi svoje živote. Prvo moraju odbaciti egipatsku i kanaansku kulturu i umjesto toga slijediti B-žje zakone. Jasno je da ovi pesukim čine uvod u cijeli niz micvot koje će uslijediti.

[Oni ne samo da 'pripremaju teren' za zakone koji se tiču zabranjenih bračnih odnosa ["arajot"] koji slijede u 18,6-23, već su također i uvod u SVE micvot

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Aharel Mot: Druga polovica Sefera Vajikra**

koje slijede do TOHAHA na kraju Sefera. Da potvrdite ovu točku, usporedite izraz "hukim & mišpatim" u 26,46 s 18,3-5; usporedite također one u 26. poglavlju s 18,24-29!]

Sada ćemo pokazati kako 18,1-5 služi ne samo kao uvod u 18. poglavlje, već također predstavlja uvod u cijelu 'drugu polovicu' Sefera Vajikra.

Počnimo našu raspravu obrađujući posebnu pažnju na ključnu frazu koja se ponavlja nekoliko puta u ovom uvodu, a koja će se još mnogo puta pojaviti u drugoj polovici Sefera.

Ani Hašem

Pregledajte još jednom 18,1-5 i zapazite kako Tora više puta ponavlja izraz ANI HAŠEM [ili alternativno ANI HAŠEM ELOKEIHEM]. Ne samo da je ova fraza TRI puta spomenuta u ovim početnim pesukim, ona se također ponavlja više od PEDESET puta od ovog mjesta u Seferu Vajikra do kraja sefera. Nadalje, ovaj izraz je uključen u gotovo svaki pasuk koji uvodi ili sažima ključnu temu!

[Vidi, na primjer, 18:30; 19:2,3,4,10,12,14,16,18,30 - 32,36-37; 20:24-26; 22:2,3,16,31-33; 23:22,43; 24:22; 25:17,38,55; 26:1-2,13,44-45 i njihov kontekst (koji će vas zaokupiti).]

Nasuprot tome, ovaj se izraz nalazi samo jednom u prvoj polovici Sefera. [Vidi 11,44-45/ imajte na umu da se čak i ovdje koristi u odnosu na zakone o košer životinjama, koji su i sami tek periferno povezani s Miškanom.]

Ovaj naglasak na frazi ANI HAŠEM može nam pružiti putokaz ka razumijevanju sveukupne teme druge polovine sefera.

Ograničenje ili pokazivanje

Na prvi pogled, čini se prilično apsurdnim što kada Sefer Vajikra opisuje zakone koji se tiču "korbanot" [žrtava] koje su prinošene u Miškanu - mjestu na kojem je prisutna B-ža ŠHINA - izraz ANI HAŠEM [dosl. Ja sam B-g] jedva da se spominje; ali kada se raspravlja o različitim zakonima kojih se moraju pridržavati IZVAN Miškana, ovaj se izraz naglašava uvijek iznova! Uzimajući u obzir da izraz "ANI HAŠEM" služi kao podsjetnik da stojimo pred B-gom, svakako bismo očekivali da će se češće spominjati u odnosu na Miškan!

Moglo bi se tvrditi da Tora želi naglasiti upravo suprotno! Tora bi mogla strahovati od toga da bi ova intenzivna razina "keduše" uzrokovana B-žjom Prisutnošću u Miškanu mogla dovesti do pogrešnog uvjerenja da je B-ža Prisutnost OGRANIČENA na Miškan! Stoga, dok

opisuje zakone svakodnevnog življenja kojih se Am Jisrael imaju pridržavati kada su izvan Miškana, ponavljanje izraza "ani Hašem" postaje prilično smisljeno.

[Svima su nam predobro poznate posljedice ovog 'pogrešnog zaključka', tj. kada je nečije duhovno ponašanje pedantno tijekom boravka u B-žjem obitavalištu (bilo to Miškan ili sinagoga), za razliku od više sojetovne prirode njegovog ponašanja nakon što on napusti tu okolinu.]

Sama struktura Sefera Vajikra (tj. njegove dvije polovice, kao što je gore navedeno) može se suprotstaviti ovoj pogrešnoj predodžbi - jer naglašava da Miškan ne OGRANIČAVA "šehinu" svojim granicama, već naprotiv, služi kao kanal koji dopušta B-žjoj prisutnosti da se POKAŽE. U idealnom slučaju, ono što čovjek doživi u Miškanu trebalo bi ostaviti dubok učinak na njegov način života izvan Miškana. Kao što ćemo uskoro objasniti, ovaj koncept se odnosi na samu bit KEDUŠE.

Iz tematske perspektive, ovo bi se objašnjenje moglo primijeniti na dvije polovice Sefera Vajikra. Iako primarna tema Sefera Vajikra mogu biti zakoni koji se odnose na Miškan, druga polovica sefera namjerno uključuje brojne micvot koje služe kao primjer kako PRETVARAMO intenzivnu razinu ŠEHINE koja se nalazi u Miškanu u svakodnevnu sferu života.

U samom Miškanu, koncept "ani Hašem" je toliko jasan da nema potrebe za stalnim podsjećanjem. Međutim, izvan njegovih granica, čovjek se mora stalno podsjećati da B-ža Prisutnost ostaje posvuda.

[Ovaj koncept Miškana koji služi kao lijevak za dovođenje 'šehine' s neba do izvora nalik ishodišta na zemlji iz kojeg može poteći cijelom čovječanstvu odražava se u Zaharijinim proročanstvima (vidi 14,8-9) i Ješajahu (vidi 2,1-5).]

Tematska progresija

Kako bismo bolje razumjeli značenje ova dva dijela, korisno je prvo pregledati naša ranija zapažanja o Sefer Vajikra (kao što smo raspravljali u našem uvodnom šiuu).

Za razliku od drugih knjiga Humaša koje su 'temeljene na naraciji' (tj. počinju i završavaju pričom), Sefer Vajikra je 'utemeljena na zapovijedima' (tj. sadrži zbirku raznih micvot za koje je B-g zapovjedio Mošeu i Aharonu da ih poduče Bnei Jisraelu). Stoga je postupan razvoj paršijot u seferu tematski za razliku od kronološkog.

Također smo objasnili da sefer, kojeg *hazal* nazivaju TORAT KOHANIM, počinje kao 'priručnik s uputama' za Miškan. Iako smo očekivali da će se Sefer Vajikra ba-

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Aharel Mot: Druga polovica Sefera Vajikra**

viti isključivo zapovijedima vezanim za Miškan, kao što je to bio slučaj u prvih sedamnaest poglavlja, druga polovica uvodi širok raspon micvot koje se moraju držati izvan Mikdaša jer one pokazuju kako B-žja prisutnost u Miškanu treba utjecati na naše ponašanje u svim aspektima života.

Time se može objasniti i unutarnja progresija paršijot. Na primjer, u 18. poglavlju rečeno nam je kako se ne treba ponašati, dok nam je u 19. poglavlju rečeno kako se TREBA POSTUPATI, tj. Paršat KEDOŠIM TIHIJU - postupati na posvećen način u svim područjima života.

Keduša

Ovaj koncept, tj. ODVAJANJE jednog posebnog mjesta (npr. Miškana) na kojem je B-žja prisutnost intenzivnija - KAKO BI se donijela svetost svim okolnim područjima, može se shvatiti kao najosnovniji koncept KEDUŠE.

Na primjer, možemo objasniti "kedušu" ŠABATA na vrlo sličan način, dakle, izdvajamo jedan dan u tjednu, posvećujući ga povećanom razinom B-žje "šehine"- kako bismo podigli duhovnu razinu svakog dana. u tjednu - jer će naš doživljaj šabata utjecati na naše ponašanje svakog radnog dana u tjednu (dok iščekujemo šabat). [Vidi Ramban o Šemot 12,1 u njegovom objašnjenju KIDUŠ haHODEŠ!]

KEDUŠA AM JISRAELA može se objasniti na sličan način, tj. B-g je IZDVOJIO jedan poseban narod (vidi Sefer Breišit), posvećujući ga posebnim zapovjedima (vidi Sefer Šemot) - KAKO BI prenio B-žju poruku o svetosti cijelom čovječanstvu (vidi Devarim 4,5-8).

Zapazite također kako ova tri primjera, Miškan, Šabat i Am Jisrael - odražavaju tri osnovne kategorije KEDUŠE u domenama prostora, vremena i materije:

Kedušat MAKOM (mjesta) - Miškan

Kedušat ZMAN (vremena) - Šabat &

Kedušat ADAM (čovjeka) - Am Jisrael.

Tema za Sefer Vajikra

Poznavajući ovaj kontekst, možemo predložiti zajedničku temu za sve micvot u drugoj polovici sefera, kao i njihov odnos prema prvoj polovici sefera. Obratite pažnju na to kako se ovih posljednjih deset poglavlja Vajikra mogu podijeliti prema ova tri osnovna područja "keduše" (svetosti):

KEDUŠAT ADAM - čovjek / poglavlja 18->22 npr. kedušat Am Jisrael i/ili kohanim

KEDUŠAT ZMAN - vrijeme / poglavlje 23 na pr. šabat i

"moadim" (blagdani)

KEDUŠAT MAKOM - mjesto ili zemlja / poglavlja 24-26 npr. zakoni ŠMITA u zemlji Izraelu

Međutim, "keduša" se također može smatrati glavnom temom prve polovice Sefera Vajikra, jer se sam Miškan također naziva MIKDAŠ. Riječ "mikdaš" evoluirala od istog šoreša - k.d.š. [kao u "keduša"], što podrazumijeva odvajanje nečega za posebnu svrhu (vidi Breišit 2,3, 38,21 i Šmot 13,1!) za božansku svrhu. Mikdaš je posebno svetište određeno za štovanje B-ga.

Isto tako, u "kedušat adam", Am Jisrael je izdvojen da služi B-gu; tako i kohanim itd. U "kedušat zman", "šabat" i "moadim" su odvojeni od ostalih dana u tjednu za božansku svrhu. U "kedušat makom", zemlja Izrael je izdvojena od svih ostalih kao B-žja posebna zemlja.

Na temelju ove analize, možemo naznačiti opću temu za Sefer Vajikra. Podsjetimo se da su na Har Sinaju, prije nego što su primili Toru, Bnei Jisrael sklopili savez da će prihvatiti B-žje zakone kako bi postali "mamlehet kohanim v'GOJ KADOŠ" (vidi Šmot 19,4-6). Sefer Vajikra objašnjava KAKO su Bnei Jisrael postali ovaj "goj kadoš" [sveta nacija], ne samo štovanjem B-ga u MIŠKANU, već i držanjem svakodnevnih micvot kedušat ADAM, ZMAN i MAKOM - stalnih podsjetnika na B-žju prisutnost - kao što je naglašeno izrazom: ANI HAŠEM ELOKEIHEM - u njihovom svakodnevnom životu.

Torat Kohanim

Ovo zapažanje nam može pomoći da shvatimo ime koje su *hazal* koristili da bi opisali Sefer Vajikra - TORAT KOHANIM [Zakoni za svećenike]. Na temelju naše izvorne analize čini se da je ovo ime malo netočno, jer Sefer Vajikra uključuje mnoge zakone koji nemaju nikakve veze s Kohanim i/ili Miškanom. Međutim, na temelju ove dublje teme u drugoj polovici Sefera Vajikra, riječ 'KOHANIM' u imenu TORAT KOHANIM može se odnositi ne samo na KOHANIM koji rade u Miškanu, već i na cijelu naciju Izraela koja služi kao MAMLEHET KOHANIM v'GOJ KADOŠ - narod svećenika u službi B-ga - koji radi na donošenju B-žjeg imena čitavom čovječanstvu.

Ovo prepoznavanje ANI HAŠEM, koje se doživljava na intenzivnoj razini kada netko posjeti Miškan, mora biti duboko usvojeno kako bi utjecalo na nečije ponašanje, čak i izvan Miškana, i u svim sferama života.

U našem šiuru na Paršat Kedošim, objasniti ćemo kako ova razlika može poboljšati naše razumijevanje 19. poglavlja i njegove veze s Deset zapovijedi.■

Rabbi Menachem Leibtag:

Paršat Kedošim I Deset zapovijedi

Ovaj šnur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Nije osobito teško pronaći Deset zapovijedi koje se 'skriva' unutar Paršat Kedošim, barem veći dio njih. [Vidi Ramban, Ibn Ezra i Chizkuni na 19,2.]

U sljedećem tekstu proučavamo prirodu ove paralele (i 'karike koje joj nedostaju') u nastojanju da otkrijemo njezino dublje značenje.

Uvod

U prva četiri pesukim Paršat Kedošim, paralele s nekim od 'dibrot' [Deset zapovijedi] su prilično očite [npr. poštovanje roditelja, svetkovanje šabata, idolopoklonstvo itd.]. Međutim, kako Parša nastavlja, paralele postaju manje očite, i kao što ćemo vidjeti, neke od paralela s dibrot postaju prilično 'rastegnute', a druge se čini da nedostaju!

Ipak, bilo bi logično pretpostaviti da za te paralele mora postojati neki dublji razlog, ali i za način na koji su predstavljene.

Naš šnur započinjemo tako što ćemo uzeti u obzir zanimljiv unutarnji uzorak u Paršat Kedošim, koji nam može pomoći da 'razbijemo šifru'.

Graničnici Ani Hašem

Dok razmatrate prvih 18 pesukim Paršat Kedošim, primijetite kako se 'refren' ANI HAŠEM ponavlja OSAM PUTA (na kraju gotovo svakog drugog pasuka). Obratite pažnju i na to kako se ovaj refren pojavljuje u dva različita oblika:

ANI HAŠEM ELOKEIHEM - prva četiri (vidi 19,1-10);

ANI HAŠEM – naredna četiri puta (vidi 19,11-18).

Ovaj obrazac sugerira da se ove micvot dijele u DVIJE skupine. Razlika između njih također je prilično očita:

Sekcija ANI HAŠEM ELOKEIHEM prvenstveno sadrži micvot 'bein adam laMakom' (između čovjeka i B-ga) i stoga je paralela s prvih pet DIBROT;

Sekcija ANI HAŠEM prvenstveno sadrži micvot koje su 'bein adam lehaveiro' (između čovjeka i njegovog bližnjeg), i stoga je paralela s posljednjih pet DIBROT.

Da biste to potvrdili, primijetite kako grupa ANI HA-

ŠEM ELOKEIHEM sadrži očite paralele s četiri od pet prvih DIBROT:

ANOHI (vidi 19,2);

LO JIHIJE (vidi 19,4);

LO TISA - [nema očigledne paralele]

ŠABAT (vidi 19,3); i

KIBUD AV (vidi 19,3).

Međutim, imajte na umu da imamo dva problema. Prije svega, nismo pronašli nikakvu očitu paralelu za treću zapovijed. Ali također nismo pronašli nikakvu paralelu za zakone o kojima se govori u 19,5-10 [tj. zakone o 'pigul' i 'pe'a' itd.]. Prije nego što se vratimo na ovo pitanje, pogledajmo drugu skupinu:

U skupini ANI HAŠEM (vidi 19,12.14.16.18.) nalazimo različite micvot bein adam le-haveiro, a najočiglednije paralele s posljednjih pet DIBROT su:

LO TIRCAH - 'lo ta'amod al dam re'eha' (19,15)

LO TIN'AF - zakoni 'šifha harufa' (19,20-22)

LO TIGNOV - 'lo tignovu...' (vidi 19,11)

LO TA'ANE be-re'aha ED ŠAKER - 'lo tišav'u bi-šmi la-ŠAKER...' (vidjeti 19,12).

LO TAHMOD - 'lo ta'ašok et re'aha ...' (19,18).

Iako su neke od ovih paralela čvršće od drugih, sve micvot u ovom odjeljku mogu se definitivno kategorizirati prema jednoj od posljednjih pet DIBROT.

Vratimo se sada na naše pitanje, dakle, nedostaje nam paralela za treći DIBUR - LO TISA ET ŠEM HAŠEM ELOKEIHA LA-ŠAV - u grupi ANI HAŠEM ELOKEIHEM.

Uznemiren ovim pitanjem, Chizkuni (na temelju Vajikra Raba 24,5) sugerira da LO TISA ima paralelu u 'lo tišav'u bi-šmi la-šaker' (vidi 19,12). Međutim, ta bi paralela 'narušila' obrazac koji smo prethodno uočili, jer paralelu treba naći unutar grupe ANI HAŠEM ELOKEIHEM, tj. u prvih deset pesukim.

Nadalje, na temelju konteksta 19,12 - Lo tišav'u bi-šmi la-ŠAKER - i zapažanjem upotrebe riječi 'šaker' - njezina paralela s 'lo taane be-re'aha ed ŠAKER' (9. zapovijed) čini se mnogo uvjerljivijom. [Ovo je također zadržava u

(nastavak sa 9. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Paršat Kedošim I Deset zapovijedi**

grupi ANI HAŠEM.]

'Karika' koja nedostaje

Vratimo se obrascu koji postavlja izraz "ANI HAŠEM ELOKEIHEM". Upotrebom 'procesa eliminacije', paralela s trećom zapovijedi [LO TISA] mora se nalaziti negdje unutar micvot o kojima se govori između 19,5 i 19,10. Međutim, ovi pesukim jednostavno raspravljaju prvenstveno o zakonima o 'pigul', zakonu koji ne sadrži očitu paralelu s 'neizgovoaranjem B-žjeg imena uzalud'.

S druge strane, obrazac koji smo do sada vidjeli 'vapi' da potražimo vezu; pa pokušajmo. Da bismo to učinili, prvo moramo objasniti zakon o pigul.

Korban ŠELAMIM je dobrovoljni prinos kojeg vlasnik može pojesti; međutim, njegovo se meso mora konzumirati istog ili sljedećeg dana (vidi Vajikra 7,16-18). Paršat Kedošim još jednom predstavlja ovaj zakon (vidi 19,5-8), dodajući informaciju da je kazna za jedenje mesa izvan ovog vremenskog okvira 'karet' - biti 'odsječen' od naroda Izraela (vidi 19,8!) - jedna od najstrožih biblijskih kazni.

Zanimljivo je da hazal [naši učenjaci] tumače ovu zabranu na još stroži način. Oni tvrde da se primarna zabrana ne odnosi nužno jedenje korbana trećeg dana, nego na samo RAZMIŠLJANJE o jedenju KORBANA izvan njegovog vremenskog okvira! Drugim riječima, ako se u trenutku prinošenja ove žrtve samo pomisli na jedenje njezinog mesa izvan njenog vremenskog okvira - prinos postaje PIGUL - a onaj koji to učini bit će kažnjen KARETOM! [Čak i ako meso nikad ne bude pojedeno u krivo vrijeme.]

Ovaj čudni zakon potiče dva pitanja. Prije svega, zašto bi netko uopće pomislio da to učini? Drugo, recimo da pomisli, zašto je kazna samo za 'razmišljanje o tome' tako stroga? I na kraju, što je tako strašno ako se od ovog korbana jede još jedan dan? Je li doista bolje da se pusti da meso 'propadne'?

'Razmišljanje' je gore od jela!

Da bismo razumjeli logiku iza zakona o PIGUL-u, moramo uzeti u obzir da je potpuno nemoguće da jedna osoba pojede meso cijele životinje u dan ili dva. Stoga, praktično gledano, zabrana Tore o jedenju mesa šelamima izvan njegovog vremenskog okvira tjera pojedinca da meso ovog korbana DIJELI s drugima!

[Prisjetite se također da se korban mora konzumirati i unutar zidina Jerušalajima. Stoga je mogućnost da se korban donese 'kući' da ga se podijeli sa svojom obitelji također isključena.]

Recimo da je naša pretpostavka točna te da vlasnik KORBANA nema drugog izbora nego podijeliti svoj korban ŠELAMIM s drugim posjetiteljima u Jerušalajimu. Dakle, sada imamo logičan razlog za čovjek da u vrijeme dok ga prinosi razmišlja o tome kada će jesti ovaj KORBAN. I sama MISAO o jedenju korbana van njegovog vremenskog okvira znači da vlasnik ne želi svoj korban PODIJELITI s drugima. Drugim riječima, ova osoba koja prinosi korban je sebična, jer želi sačuvati meso za sebe.

Jasno je da je sebičnost loša osobina. Ali je li toliko zla da zaslužuje kaznu KARET-a - da bude potpuno odsječen od naroda Izraela?

Nužna ravnoteža

Ovaj zakon o PIGUL-u može sadržavati izuzetno važan 'musar' (moralnu poruku) koja se tiče potrebne ravnoteže između našeg odnosa s B-gom i s našim bližnjima.

Podsjetimo se da je Korban ŠELAMIM dobrovoljni prinos kojim čovjek želi izraziti svoju bliskost s B-gom, ponovno potvrditi svoju predanost savezu s HAR SINAJA (vidi šur na Paršat Vajikra). Ako na vrhuncu njegovog duhovnog iskustva, dok stoji pred B-gom prinosi svoj KORBAN ŠELAMIM, sebična misao još uvijek može prodrijeti u njegov um - tj. on ne želi podijeliti svoj korban s drugima - B-gu se ta osoba 'gadi', a korban postaje PIGUL. Osoba koja tek treba u sebe usaditi osnovnu oso-

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Paršat Kedošim i Deset zapovijedi**

binu dijeljenja, nema pravo stajati ispred MIZBEAHA i prinositi dobrovoljni korban B-gu!

Da bismo poduprli ovo razumijevanje, zapazite kako sljedeći pasuk u Paršat Kedošim sadrži zakon koji potječe iz sličnog razloga. Obveza zemljoradnika da ostavi dio svoje njive za siromahe ['pea', 'šihika' i 'leket' / vidi 19,9-10] uči vlasnika da ne bude toliko sebičan da zadrži sav urod za sebe. Ovdje nalazimo još jednu micvu koja traži dijeljenje blagostanja, i time podupire naše tumačenje osnovnog razloga za zakon o pigulu.

Pigul i Lo Tisa

Ako je 'dijeljenje' doista osnovni razlog za PIGUL i PE'A, onda bi paralela između Paršat Kedošim i Deset zapovijedi, kao što smo gore razmatrali, sugerirala da bi ti zakoni trebali biti na neki način povezani s trećom zapovijedi LO TISA - da ne izgovaramo B-žje Ime uzalud. Da bismo otkrili tu vezu, moramo se vratiti na naše proučavanje o značenju B-žjeg Imena u Sefer Breišit, i njegovu povezanost sa zakonima o MIZBEAHU, a time i s korbanot općenito.

Šem HAŠEM i Mizbeah

Prisjetite se iz Paršat Leh Leha kako je Avraham Avinu, odmah po dolasku u Erec Kanaan, podigao MIZBEAH i 'zazvao u B-žje Ime' u BET ELU [dosl. KUĆI B-žjoj] (vidi Breišit 12,8 & 13,4). Kao što smo objasnili u našem šuru o ovoj temi, Avrahamov MIZBEAH služio je kao instrument koji mu je omogućio da 'zazove u B-žje ime', ili kako je objasnio Ramban u 12,8, da pouči čovječanstvo o njihovoj potrebi da prepoznaju B-ga i ono što je stvorio.

Kasnije na Har Sinaju nalazimo sličnu vezu između mizbeaha i 'šem HAŠEM' [B-žjeg imena]. Odmah po završetku Deset zapovijedi, B-g zapovijeda Bnei Jisrael:

"Zemljani MIZBEAH ćete Mi načiniti... gdje god IZVIKNEM SVOJE IME, doći ću i blagoslovit ću te" (Šmot 20,21).

[Imajte na umu da se pesukim u Šmot 20,19-23 također mogu shvatiti kao paralela s prve tri DIBROT, dok su ostale DIBROT paralele s micvot koje se nastavlja u Paršat Mišpatim (vrlo slično onome što se događa u Paršat Kedošim). Prema toj paraleli, zakon o MIZBEAHU je jasna paralela s LO TISA! (Pažljivo pročitate 20,22-23 da to potvrdite.)]

Kao što pokazuju gornji primjeri, koncept 'šem HAŠEM' izravno se odnosi na MIZBEAH. Zapravo, sam bet

ha-mikdaš se dosljedno spominje u Sefer Devarim kao 'ha-Makom ašer jivhar HAŠEM lešaken ŠMO šam' - mjesto koje će B-g izabrati da omogući da Njegovo Ime prebiva (vidi na primjer Devarim 12,5- 12, 16,1-17 i 26,1-2).

Budući da je sama svrha bet ha-mikdaša i mizbeaha ispravno objavljivanje B-žjeg imena, bilo koji zakon koji se odnosi na ispravno prinošenje žrtve mogao bi se smatrati paralelom za LO TISA, a posebice zakoni o pigul.

Ako je tako, onda je naša paralela između DIBROT i uvodnih pesukim Paršat Kedošim potpuna, budući da pigul postaje paralela za Lo Tisa u odjeljku 'Ani HAŠEM ELOKEIHEM'!

Ova paralela također prati razliku između micvot bein adam la-Makom (prvih pet) i micvot bein adam lehaveiro (zadnjih pet). Sada nas ne bi trebalo iznenaditi ako otkrijemo da način na koji Tora predstavlja zakon o PIGUL uključuje izraz '-et kodeš HAŠEM hilel' - jer je on oskrnavio ono što je B-gu sveto (vidi 19,8).

S obzirom da je primarni koncept Treće zapovijedi ne oskrnjivanje B-žjeg imena, onda bi njezina paralela mogla uključivati bilo koji zakon koji može izazvati okaljavanje B-žjeg imena (ili ugleda). Pojedinaac koji dolazi u bet ha-mikdaš da iskaže svoju posebnu bliskost s B-gom – prinosom korban šelamim, a istovremeno na sebičan način razmišlja o sebi, čini da se B-žje Ime skrnavi.

Šnei Luhot HaBrit

Moglo bi se sugerirati da bi ovo mogla biti osnovna poruka ova dva odjeljka Deset zapovijedi, [tj. dviju LUHOT BRIT SINAI]. Micvot bein adam la-Makom' iz prvih pet DIBROT dolaze 'u paketu' s micvot bein adam lehavero iz zadnjih pet DIBROT.

Zapravo, zakon o pigul čini smisleni prijelaz između ova dva odjeljka, jer to je zakon koji se odnosi i na čovjeka i B-ga, i na njegove bližnje. Ova nužna mješavina između njegovog štovanja B-ga i njegovog poštovanja i brige za svoje bližnje, tako tipična za druge zakone Paršat Kedošim, trebala bi biti najistaknutija odlika židovske nacije.

Kad Am Jisrael postupa na ovaj način, oni postaju pravi AM KADOŠ, sveti narod koji istinski svjedoči da je B-g KADOŠ i da je Njegovo ime KADOŠ. Postupajući tako, oni olakšavaju dovođenje B-žjeg imena 'šem HAŠEM' (a time i Njegovog ugleda) čovječanstvu. ■

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarlag - 613 zapovijedi

184. Pričekajte vani: Zabrana da kohanim ulaze u Hram bez razlike

... ne smije ući u Svetište u svako doba... (Levitski zakonik 16,2)

185. Oprosti i zaboravi: Obveza da se postupa prema službi za Jom kipur

Ovako će Aron ući u Svetište ... (Levitski zakonik 16,3)

186. Ne zanima me koliko je Hram krcat...: Zabrana klanja van (Hrama)

(ako) ga nije doveo do vrata Šatora sastanka da ga prinese kao žrtvu ... smatra se krvoproliećem za tu osobu ... (Lev 17,4)

187. Pokrivanje: Obaveza da se krv pokrije

... mora izliti krv i pokriti je zemljom. (Levitski zakonik 17,13)

188. Negia!: Zabrana bliskog doticaja s osobama suprotnog spola

Muškarac se ne smije približiti bilo kakvom zabranjenom odnosu ... (Levitski zakonik 18,6)

189. Arajos - Otac: Zabrana spolnih odnosa s ocem

Golotinje svog oca ... (Levitski zakonik 18,7)

190. Arajos - Majka: Zabrana spolnih odnosa s majkom

... i golotinje svoje majke nećeš otkriti (Levitski zakonik 18,7)

191. Arajos - Pomajka: Zabrana spolnih odnosa s očevom suprugom

Nećeš otkriti golotinje žene svog oca ... (Levitski zakonik 18,8)

192. Arajos - Sestra: Zabrana spolnih odnosa s bilo kojom sestrom

Golotinje svoje sestre, bilo da je ona kći tvog oca ili kći tvoje majke, bila ona rođena u domu ili izvan njega, nećeš otkriti ... (Levitski zakonik 18,9)

193. Arajos - Unuka I: Zabrana spolnih odnosa s sinovom kćeri

Golotinje kćeri svoga sina ... (Levitski zakonik 18,10)

194. Arajos - Unuka II: Zabrana odnosa s kćerinom kćeri

... ili kćeri svoje kćeri nećeš otkriti. (Levitski zakonik 18,10)

195. Arajos - Kćer: Zabrana spolnih odnosa s kćeri

...

196. Arajos - Polusestra: Zabrana odnosa s kćerkom očeve žene

Golotinje kćeri svog oca, rođene od tvog oca ... (Lev 18,11)

197. Arajos - Teta I: Zabrana spolnih odnosa s očevom sestrom

Nećeš otkriti golotinje sestre svoga oca ... (Lev 18,12)

198. Arajos - Teta II: Zabrana spolnih odnosa s majčinom sestrom

Nećeš otkriti golotinje sestre svoje majke ... (Levitski zakonik 18,13)

199. Arajos - Stric: Zabrana spolnih odnosa s očevim bratom

Nećeš otkriti golotinje brata svoga oca ... (Lev 18,14)

200. Arajos - Strina: Zabrana odnosa sa suprugom očeva brata

... njegovoj ženi nećeš se približiti (jer) ona je tvoja strina. (Levitski zakonik 18,14)

201. Arajos - Snaha: zabrana spolnih odnosa sa sinovljevom suprugom

Nećeš otkriti golotinje svoje snahe ... (Levitski zakonik 18,15)

202. Arajos - Šogorica I: Zabrana spolnih odnosa s bratovom ženom

Nećeš otkriti golotinje žene svoga brata... (Lev 18,16)

203. Arajos - Majka i kći: Zabrana odnosa sa ženom i kćeri

Golotinje žene i njene kćeri nećeš otkriti... (Lev 18,17)

204. Arajos - Baka i unuka I

... kćer njezina sina ... (Levitski zakonik 18,17)

205. Arajos - Baka i unuka II

... ili kćeri njezine kćeri, nećeš uzeti kako bi je otkrio ... (Levitski zakonik 18,17)

206. Arajos - Šogorica II

Nećeš oženiti ženu uz njenu sestru, i tako ih učiniti suparnicama ... za njena života (Levitski zakonik 18,18)

207. Arajos - Nida

Nećeš se približiti ženi u njezinu stanju menstrualne nečistoće ... (Levitski zakonik 18,19)

208. Nitko da ne prođe: Zabranu provođenja vlastite djece kroz vatru Moleku

Nemojte učiniti da bilo koje tvoje dijete prođe (kroz vatru) za Moleka ... (Levitski zakonik 18,21)

209. Politički nekorektno: Zabrana homoseksualnosti

Nećeš leći s muškarcem na način kako se liježe sa ženom (Levitski zakonik 18,22)

210. Tegleća marva: Zabrana bestijalnost (za muškarca)

Nemoj leći ni s kakvom životinjom da bi se obesčastio ... (Levitski zakonik 18,23)

211. S druge strane ...: Zabrana bestijalnosti (za ženu)

... i žena neće stati pred životinju da se pari s njom... (Levitski zakonik 18,23)

(nastavak s 12. stranice) **Rabbi Jack Abramowitz: Tarjag – 613 zapovijedi**

212. Nemaš se čega bojati: Obveza poštivanja svojih roditelja

Osoba mora poštivati svoju majku i svog oca ... (Lev 19,3)

213. Zabranjeno osvrtnanje: Zabrana promatranja idola (idolopoklonstva)

Ne obraćajte se idolima ... (Levitski zakonik 19,4)

214. Terah: Zabrana pravljenja idola, čak i za druge

Nećeš načiniti livenog idola ... (Levitski zakonik 19,4)

215. Nosar? Ne sad! Zabrana jedenja onoga što je preostalo od žrtava

Tko god jede od nje, nosit će svoj grijeh ... (Lev 19,8)

216. Pea I: Obaveza da se potrebitima ostavi ugao polja

...ostavit ćeš ih za siromaha i stranca. (Lev 19,10)

217. Pea II: Zabrana da se požanje ugao polja

... nemoj do kraja požeti ugao svog polja ... (Lev 19,9)

218. Nismo li to već rekli?: Obaveza da se pabirci ostave na polju

...ostavit ćeš ih za siromaha i stranca. (Lev 19,10)

219. Luko Paljetak: Zabrana sakupljanja pabiraka

... pabirke svoje žetve ne smijete uzeti (Levitski zakonik 19,9)

220. Plod loze: Obaveza da se dio vinograda ostavi za siromašne

...ostavit ćete ih za siromaha i stranca. (Lev 19,10)

221. Digni, digni, digni ...: Zabrana da se vinograd počisti

...u vinogradu ne pabirčite... (Levitski zakonik 19,10)

222. Ops!: Obaveza da se palo grožđe ostavi potrebitima

...u vinogradu ne pabirčite... (Levitski zakonik 19,10)

223. Spusti grožđe: Zabrana da se pokupi palo grožđe

... otpalih zrna vinograda nećete sakupljati ... (Lev 19,10)

224. Vješt k'o mačak: Zabrana potajne krađe

Nećete krasti ... (Levitski zakonik 19,11)

225. Tko, ja?: Zabrana da se zaniječe vlasništvo drugoj osobi

... ne varajte ... (Levitski zakonik 19,11)

226. Nisam ja!: Zabrana lažnog zaklinjanja da se porekne dug

... ne poričite ... (Levitski zakonik 19,11)

227. To je moja priča i držim je se: Zabrana lažnog zaklinjanja

Nemojte se lažno zaklinjati Mojim Imenom ... (Lev 19,12)

228. Varalice nikada ne uspijevaju: Zabrana zadržava-

nja novca kojeg ste dužni drugoj osobi

Nemoj varati svog bližnjeg ... (Levitski zakonik 19,13)

229. "Ruke u vis": Zabrana pljačkanja uz upotrebu sile

... nećeš pljačkati ... (Levitski zakonik 19,13)

230. Ugovor sa sindikatom: Zabrana odgađanja isplate plaća

Ne usteži plaću radnika ... (Levitski zakonik 19,13)

231. Riječi mogu povrijediti: Zabrana proklinjanja drugog Židova

Nemoj proklinjati gluhoga ... (Levitski zakonik 19,14)

232. Ha Ha!: Zabrana davanja savjeta kojim se nekoga dovodi u zabludu na njegovu štetu

Ne stavljaj zapreku pred slijepca (Levitski zakonik 19,14)

233. Smijurija od suđenja: Zabrana izopačavanja pravde

Nemoj iskrivljavati pravdu ... (Levitski zakonik 19,15)

234. On nije sve to: Zabrana favoriziranja moćnih ljudi na sudu

... nemoj iskazati čast uvaženom ... (Levitski zakonik 19,15)

235. Stani ravno: Obaveza da se pravedno sudi

... po pravdi ćeš suditi svom narodu. (Levitski zakonik 19,15)

236. Rehilus: Zabrana ogovaranja

Nemoj ići okolo kao klevetnik... (Levitski zakonik 19,16)

237. Zakon o "dobrom Samarjaninu": Zabrana da se ne učini ništa kada je netko u opasnosti

... ne ostaj po strani pored krvi svoga bližnjega ... (Lev 19,16)

238. Smrdiš!: Zabrana da se mrzi drugog Židova

Ne mrzi svog brata u svom srcu ... (Levitski zakonik 19,17)

239. Sram te bilo!: Obaveza da se opomene

Ukorit ćeš svog brata ... (Levitski zakonik 19,17)

240. Pocrvenio: Zabrana da se drugoga dovede u neugodnu situaciju

... i nećeš nositi grijeh zbog njega (Levitski zakonik 19,17)

241. "Htjeli biste posuditi nešto?": Zabrana osвете

Ne osvjećuj se... (Levitski zakonik 19,18)

242. "U redu, ali ...": Zabrana da se ljuti na drugoga

... i nemoj biti kivan ... (Levitski zakonik 19,18)

243. Kao sebe: Obaveza da se voli druge Židove

Ljubi svog bližnjega kao sebe samog (Levitski zakonik 19,18)

244. Neprirodno: Zabrana križanja životinja

Svoju životinju nećeš pariti s drugim vrstama ... (Lev 19,19)

245. Zaraženo: Zabrana da se različitih vrsta sjemena

(nastavak s 13. stranice) **Rabbi Jack Abramowitz: Tarjag – 613 zapovijedi**

siju zajedno

... svoje polje nećeš saditi mješanim vrstama ... (Lev 19,19)

246. Jedan, Dva, Tri ...: Zabrana da se voće s vočke jede tijekom prve tri godine

Tri godine bit će vam zabranjeno; neće ga se jesti. (Lev 19,23)

247. ... Četvrta: Obaveza da se plod četvrte godine posveti

Četvrte godine, njezini će plodovi biti posvećeni kao hvala B-gu (Levitski zakonik 19,24)

248. Malo si se prenaglio: Zabrana proždrljivosti

Nemojte jesti "na krvi ..." (Levitski zakonik 19,26)

249. Predskazanje: Zabrana da se oslanja na praznovjerje

Nemojte prakticirati proricanje ... (Levitski zakonik 19,26)

250. Hokus pokus!: Zabrana "prizivanja"

... i ne čarajte. (Levitski zakonik 19,26)

251. Pejesi: Zabrana zaokruživanja na bočnom dijelu glave

Ne zaokružujte uglove glave ... (Levitski zakonik 19,27)

252. Bradati: Zabrana uklanjanja uglova svoje brade

... i ne uništavajte uglove brade (Levitski zakonik 19,27)

253. Tinta: Zabrana tetoviranja

... ne stavljajte na sebe nikakve tetovaže... (Lev. zakonik 19,28)

254. Daj, kako se to ponašaj: Obaveza da se iskaže poštovanje Hramu

... Moje Svetište ćete štovati ... (Levitski zakonik 19,30)

255. A što je s elektroničkim medijima?: Zabrana da se djeluje kao medij

Nemoj obraćajte se medijima ... (Levitski zakonik 19,31)

256. Voldemort zli čarobnjak: Zabrana da se djeluje kao onaj koji priziva duhove

... ili vračevima ... (Levitski zakonik 19,31)

257. Kao da im je 70: Obaveza da se poštuje učenjake Tore

... pred starijim ćeš ustati ... (Levitski zakonik 19,32)

258. Nepravdno: Zabrana da se druge prevari pomoću utega i mjera

Nećete činiti nepravde koristeći se utezima, mjerama ili zapreminom (Levitski zakonik 19,35)

259. Pazi na kile: Obaveza da se pobrine da su utezi i mjere točni

Imat ćete ispravne vage, ispravne utege, ispravne mjera za količinu suhe robe i ispravne mjere za količinu tekuće robe... (Levitski zakonik 19,36)

260. Nezahvalnost: Zabrana proklinjanja vlastitih roditelja

Tko god prokune svoga oca ili svoju majku, bit će pogubljen... (Levitski zakonik 20,9)

261. Smrtna kazna (3. od 4): Obaveza da je se izvrši spaljivanjem kada je to potrebno

... u plamenu će biti spaljen ... (Levitski zakonik 20,14)

262. Nisam rekao "Što da radi ovaj fant!": Zabrana preslikavanja načina ponašanja drugih naroda

Ne postupajte po običajima (drugih) naroda ... (Lev 20,23)■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Negativne zapovijedi

175. Negativna je zapovijed ne prorokovati laž u ime Vječnoga

kao što Pismo kaže, Ali prorok koji se pretvara da govori riječ u Moje ime koju mu Ja nisam zapovijedio da kaže [itd.] (D'varim 18,20). To znači da niti jedan jedini čovjek ne smije reći da su mu riječi prenesene na proročki način od blagoslovenog B-ga, kada ih B-g blagosloveni nije rekao. Ako je to netko prekršio i lažno prorokovao, njegovo pogubljenje treba izvršiti da-vljenjem.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba, kako za muškarca tako i za ženu.

176. Negativna je zapovijed ne brijati sljepoočnice na glavi

kao što Pismo kaže, nećeš zaokruživati sljepoočnice na svojoj glavi (Va-jikra 19,27). Kazna se daje za svaku od sljepoočnice; stoga, ako čovjek obrije obje svoje sljepoočnice, čak i u isto vrijeme, treba ga išibati dva puta, bez obzira da li je obrijao samo sljepoočnice ili je obrijao čitavu glavu odjednom. Konkretno, šiba se čovjeka koji brije, jer on je počinio fizički čin; ali onoga kojega se obrije ne podvrgava se šibanju, osim ako nije pomagao onome koji je vršio brijanje. Čak i škarama [koje se koriste kao britva] zabranjeno ih je brijati. Žena nije podložna nikakvim ograničenjima da ne zaokružuje sljepoočnice na svojoj glavi; no njoj je zabranjeno da brije sljepoočnice glave muškarca; zabranjeno joj je da tako brije čak i malodobno dijete.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba.■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorijeke kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 17 - Poštivanje roditelja, nastavnika i učenjaka

Mora se cijeniti i poštivati ("bojati") svojih roditelja, ali sud ne nalaže provođenje tih obaveza (240,1), a i roditelji mogu od njih osloboditi svoju djecu (vidi 240,19.25.). "Poštovanje" podrazumjeva da se ne zauzima njihova mjesta, da se ne sjedi dok oni stoje, da im se ne obraća po imenu, da im se ne proturječi ili izražava negodovanje ako neprikladno postupaju (vidi 240,2-3.7-8.10-11.), kao i da im se odaje priznanje (240,6); preminulog roditelja ne bi se trebalo oslovljavati po imenu (240,2.9) niti koristiti grobno mjesto koje je bilo određeno za njega (364,7). "Cijeniti" podrazumijeva davati hranu, odjeću i opsluživati ih; njihovih sredstva, ako su dostupna, mogu se koristiti u te svrhe (vidi 240, 4-5). Roditelja se mora slušati osim ako to ne uključuje kršenje ili zanemarivanje zapovijedi (vidi 240,12-18.25; 242, 35), ali roditelj ne bi trebao biti previše zahtjevan prema svom djetetu (240,19) i ne smije udariti svoje odraslo dijete (240, 20). Također treba cijeniti i poštivati očuha i maćehu, osobito dok je roditelj još na životu (240,21); starijeg brata (vidi 240, 22-23); i tasta i punicu te svekra i svekrvu i baku i djeda (240, 24).

Zabranjeno je udariti ili opsovati ili pokazivati nepoštivanja prema roditelju (241,1-2; 4-7), ali kirurg može operirati svoje roditelje ako nitko drugi nije na raspolaganju za to (241,3). Obračenik također mora cijeniti i poštivati svoje roditelje (vidi 241,8-9).

Čovjek mora cijeniti i poštovati one koji su ga učili Tori čak i više nego svoje roditelje (242,1.15-24.28-29.34.). Učitelj može osloboditi svoje učenike od njihovih dužnosti prema njemu (242,32), a također treba i poštivati svoje učenike (242,33). Zabranjeno je donositi halahičke presude u prisutnosti svog učitelja ili postati propovjednik ili učitelj za života svog učitelja bez dopuštenja učitelja ili drugih rabina (242,2-6). O vrstama halahičkih odluka na koje se primjenjuju ova načela vidi 242,7-11.31.36; o vrsti učitelja na koje se ta načela primjenjuju vidi 242, 30-31.

Čak i onaj čiji je učitelj umro ne smije donositi presude ako nije osposobljen za to, ali ako je kvalificiran, ne bi se trebao suzdržavati od toga (242,12-14; 31).

Učenjaci koji se time bave puno radno vrijeme izuzeti su od mnogih vrsta društvenog rada i poreza (vidi 243,1-3). Njima treba dati prioritet u pravnim i poslovnim pothvatima (243, 4-5). Zabranjeno je pokazivati nepoštovanje prema njima (243, 6-7), ali oni sami ne bi smjeli proglašiti zabranu (vidi pogl. 29) protiv osobe koja je pokazala nepoštovanje prema njima, osim ukoliko to nije učinila javno (243, 8-9) ,

Uobičajeno je da se mora ustati u nazočnosti učenjaka ili pravednih osoba starijih od 70 godina dok oni stoje (244,1); o pojedinostima ovog zahtjeva vidi 244,2-18; 376,1.■

David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Azazel

Balashon - Hebrew Language Detective

Na Jom kipur čitamo o službi u Hramu koja se vršila na taj sveti dan. Dio službe uključivao je čin otprave jarca, koji je na sebi nosio oznaku "za Azazela" לעזאזל (*Vajikra* 16,8). Značenje i podrijetlo riječi Azazel לעזאזל predmet je mnogih rasprava. Levine, u komentaru u JPS *Vajikra* piše slijedeće (ja sam dodao hebrejski tekst njegovoj transliteraciji):

Točno značenje hebrejskog 'aza'zel לעזאזל, koje se ne nalazi nigdje drugdje u Bibliji, osporavano je od davnina i ostaje neizvjesno sve do današnjih dana. Tijekom stoljeća, egzegeza ovog imena slijedila je tri smjera tumačenja.

Prema prvom, Azazel je ime mjesta u pustinji na koje se slao jarac koji će biti "kažnjen"; pojam se uzima kao sinonim za 'erec gezera ארץ גזרה "nepristupačno područje", u retku 22. Redak 10 također može sugerirati takvu interpretaciju. Kada ga se doslovno prevede glasi: "i poslati ga [jarca] Azazelu, u pustinju." *Joma* 67b razumije 'aza'zel kao "divlju, teško obradivu zemlju", uzimajući da prvi

dio riječi znači 'azz עז, "oštra, divlja".

Prema drugom pravcu tumačenja, Azazel opisuje jarca. Riječ 'aza'zel je kratica (*notarikon*) koja se sastoji od 'ez עז "jarac" i 'azal אזל "otići", pa je to "jarac koji odlazi." Ovo se tumačenje pojavljuje i u Septuaginti i Vulgati, a u podlozi mu je rabinsko ocrtavanje *sa'ir ha-mištalea* שער המשתלה "jarca koji je otposlan" u *Mišna Joma* 6,2. To je, zapravo, interpretacija koja je dovela do engleskog prijevoda "scapegoat" (od "pobjegli-jarac"), koji se prvi puta pojavio u Tyndaleovom engleskom prijevodu Biblije 1530. godine.

Oba gore navedena tumačenja zapravo su dosjetke. Treći pravac tumačenja je

bolji. Azazel je u jednom kasnijem mitu ime nadjenu-to demonskom vladaru pustinje. Derivacija riječi nije izvjesna, ali tematski odnos Azazela sa *se'irim* שְׁעִירִים "demonima-jarcima", iz retka 17,7, upućuje na to da je riječ 'ez "jarac", u njemu zastupljena. Oblik 'aza'zel možda se razvio ponavljanjem slova *zajin*: 'ez'el "moćni jarac", što se izgovaralo 'eez'el pa, kasnije, 'aza'zel.

Bula, u *Daat Mikra*, navodi "divlja, teško obradiva, zemlja" tumačenje koje se spominje u *Joma* (i kod Rašija na taj redak). U fusnoti, međutim, on nudi i neke dodatne mogućnosti. Prije svega, on ističe da slovo *lamed* može biti nadodano korijenu עז, kao što nalazimo u brojnim drugim imenicama kao što su *barzel* ברזל i *Karmel* כרמל, a dodan je također i *alef*, kao u riječi *cavar* צוּאר. To bi azazela povezalo s arapskim *azaz*,

(nastavak s 16. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik Azazel**

što znači "teška, neobrađiva zemlja".

On potom ide i dalje, pa kaže da ne smatra vjerojatnom teoriju da se Azazel odnosi na mjesto štovanja idola, no čak i da je to točno, to još uvijek ne znači da je služba bila povezana sa štovanjem idola. On ističe da u hebrejskom postoje mnoge fraze koje izvorno imaju idolatrijske konotacije, ali su poprile novi smisao u skladu s mono-teističkim hebrejskim pristupom. Na primjer, on kaže da je izraz **ריח ניחוח** - "ugodan miris B-gu" (*Va-jikra* 1,9), Tora također usvojila iz jezika idolopoklonika, iako judaizam ne vjeruje da B-g zapravo doživljava zadovoljstvo u mirisima.

Njegova je posljednja teorija, na temelju BDB Lexicon, da je ovo možda povezano s arapskim korijenom **עזל** *azzala*, što znači "uklonjen", tako da bi se to odnosilo na uklanjanje grijeha, pomoću jarca.

U suvremenom hebrejskom izraz **"leh l'Azazel"** **לך לעזאזל** znači "idi do vraga". Ne mislim da je to zbog povezanosti s demonima. Rječnik Even Shoshan citira responsu Chavat Yaira iz 17. stoljeća kako kaže **"לך לעזאזל המדברה!"** - Idi Azazelu u pustinju! Stoga mislim da je ovdje ideja tek poslati na nenastanjeno mjesto, na sličan način kako se govori o Mrtvom moru u talmudskom hebrejskom.

Dakle, za one među vama koji nemaju pristup vodi da izvrše Tašli, možda bi prebacivanje vaših grijeha

na nenastanjenu pustinju moglo imati jednak učinak ...

Koralj i goral

Već smo raspravljali o koralju - no, koje je porijeklo engleske riječi *coral*? The Online Etymology Dictionary daje nam ovu etimologiju:

usp. 1305, iz lat. *corallium*, od gr. *korallion*, vjerojatno sem. podrijetla (usp. heb. *goral* "mali oblutak," ar. *garal* "mali kamen, kamenčić"), izvorno samo crvene podvrste koja se može naći na Sredozemlju, pa stoga upotreba riječi kao simbola za "crveno".

Klein piše da je hebrejski *goral* **גורל** izvorno značilo "mali kamen za bacanje ždrijeba". Mi smo našli riječ upotrijebljenu u Bibliji u više navrata gdje se koristi za određivanje ishoda nejasnih odluka ili budućnosti - *goral* se stavlja na svakoga od dva jarca u ceremoniji na Jom kipur

(*Vajikra* 16,8), a zemlja Izraela je bila podijeljena među plemenima prema lutriji (*Bamidbar* 26,55). (Engleska riječ za "ždrijeb", ima značenje "zemljište" i istog je podrijetla. Riječ lutrija također je izvorno značila "izvući lutriju".) Odavdje se riječ razvila u više općih pojmova sudbine ili sreće.

Ali, u možda najpoznatijoj upotrebi *gorala* u Bibliji, jedna druga riječ se pojavljuje u većem dijelu teksta. Kada se opisuje lutrija što ju je Haman bacio (doslovno bacio kamen), kaže nam se da *pur* **פור** znači *goral* **גורל**. *Pur* je akadski riječ, sinonim za *goral*. (Akadski je u to vrijeme bio općeprihvaćeni jezik na Bliskom istoku). I naravno, iz toga smo dobili naziv blagdana Purim.■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Prećac do Intimnosti Između para?

U *Parašat Aharei mot* čitamo niz zabrana koje se tiču intimnosti i odnosa unutar obitelji. Nakon naslova: "Nitko se ne smije približiti nijednom svom bliskom rođaku da otkrije njegovu golotinju", Tora iznosi popis rođaka kojima je zabranjeno međusobno stupanje u brak: majka i sin, brat i sestra, otac i kći itd.

Ove zabrane prihvatilo je cijelo čovječanstvo. Prihvatile su ih i sve poznate drevne kulture, mada je u nekima bilo iznimaka. Na primjer, u starom Egiptu bilo je kraljeva koji su se ženili svojim sestrama. Glavna novost u ovom popisu su razlozi koje Tora nudi za određene zabrane. Neki od razloga spominju se u odjeljku *Aharei mot*, a drugi u odjeljku *Kedošim*, gdje čitamo o izuzetno ostrim kaznama za one koji ih prekrše.

Na primjer, ovako se Tora navodi očitju zabranu braka između brata i sestre:

"I muškarac koji uzme svoju sestru, kćer svoga oca ili kćer svoje majke, i vidi njezinu golotinju, i ona vidi njegovu golotinju, to je hesed, i bit će odsječeni pred očima članova svoga naroda..." (Levitski zakonik 20, 17)

Zbog čega se zabranjeni brak između brata i sestre naziva "*hesed*", riječju koja obično nosi pozitivnu konotaciju dobronamjernosti? Doista, neki su komentatori napisali da je značenje riječi "*hesed*" u ovom kontekstu drugačije od onoga na drugim mjestima u Tori. Da joj je ovdje značenje sramota, a ne dobronamjernost. Drugi komentator iz 13. stoljeća napisao je da je ovo slučaj u kojem čovjek misli da vrši čin "*heseda*", dobronamjernosti, prema svojoj sestri. "Ovaj čovjek ima sestru koja je siromašna i ne može je udati

za drugoga. On u svom srcu misli napraviti čin '*heseda*' prema njoj tako što će uzeti svoju sestru, i uvjeren je da je to čin dobronamjernosti" (Rabi Haim Paltiel).

Rabbi Samson Raphael Hirsch (važna i utjecajna figura u židovskoj zajednici Njemačke u 19. stoljeću) objasnio je da izraz "*hesed*" u ovom stihu označava predanost drugome koja odstupa od uobičajenog. Obično je predanost pozitivna i hvalevrijedna, no ovdje, objašnjava Rabbi Hirsch, predanost je negativna i sramotna.

Nastavimo razmišljati u ovom smjeru. Koncept "*heseda*" doista označava predanost drugome, a možda i empatiju i emocionalnu bliskost. Emocionalna bliskost i prijateljstvo koji prirodno postoje između brata i sestre svima nam je poznata. Obitelj je čovjeku najbližiji sustav podrške; to su ljudi na koje se on oslanja i od kojih crpi snagu u vremenima potrebe.

Ali ovdje može doći do ozbiljne pogreške. Može li prijateljstvo između brata i sestre biti dobar temelj za intimnu vezu? Tora, koja to kategorički zabranjuje, ukazuje na problem u takvoj vezi. "To je *hesed*." To je veza utemeljena na prirodnoj bliskosti i stoga ne može poslužiti kao osnova za intimnu vezu.

Moć intimne veze između para proizlazi iz činjenice da muškarac i žena u vezu unose različite osobnosti, različite kulturne pozadine i različite poglede na život. Svakome tko je u braku to je poznato: ubrzo nakon što se par vjenča, čarolija nestane i oni počnu uviđati svoje razlike. Sada moraju krenuti na put polaganog zbližavanja dok ne uspiju uspostaviti stabilnu vezu teme-

ljenu na volji i trudu. Tada oni stvaraju vlastiti intimni odnos – nešto novo, nešto zadivljujuće, što nijedno od njih nije imalo dok je bilo samo i što ne postoji ni kod kojeg drugog para osim kod njih.

Da bi se pravilno izgradio partnerski odnos, među njima moraju postojati te razlike, ta volja da se misli na drugoga, da se zbližavaju i da se njega ili nju uvažava. Neizbježno je proći kroz sve te faze izgradnje odnosa, i svatko tko u tome uspije može posvjedočiti da se trud isplati. Do sreće se ne dolazi lako. Ali kada se do nje dođe – to opravdava trud koji je bio potreban da je se postigne.

Brak između brata i sestre, ili općenito između članova obitelji, pokazuje nastojanje da se zaobiđu različitosti i izgradi odnos bez truda i ulaganja. Ne samo da to neće uspjeti, već je i sramotno i zabranjeno. Da bi se u prisnom odnosu između para postigli sreća i ljubav, mora postojati spremnost na naporan rad, žrtvu i trud.■

Pisac je rabin Zapadnog zida i Svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Slatka osveta

Stih iz ovojnjednog odjeljka podsjećá me na jezgrovit odgovor koji je američki političar, senator Henry Clay, uputio svom protivniku, senatoru iz Virginije Johnu Randolphu, neposredno prije njihova zloglasnog dvoboja u travnju 1826. godine.

Njih dvojica išla su jedan prema drugom uskom stazom, na kojoj gotovo da nije bilo prostora da se mimoiđu. Jedan će morati napraviti mjesta drugome. "Nikada ne ustupam mjesto nitkovima", prezirno je rekao Randolph.

"Ja uvijek", nasmiješio se Clay dok je stupio sa popločane staze kako bi propustio Randolpha.

Zapovijedajući nam da se ne osvećujemo niti gajimo srdžbe, Tora aludira na dvije različite karakterne mane.

"Ne osvećuj se i ne gaji srdžbe prema pripadnicima svoga naroda; ljubij blišnjega svojega kao samoga sebe – Ja sam Hašem" (Levitski zakonik 19:18).

Što Tora misli pod "Ne osvećuj se i ne gaji srdžbe", u čemu je razlika?

Raši objašnjava: Ako Josip kaže Davidu: "Posudi mi svoj srp", a David odgovori: "Ne!", a sljedećeg dana David zatraži Josipa: "Posudi mi svoju sjekiru", a Josip mu odvrati: "Neću ti je posuditi, kao što ni ti meni nisi htio posuditi svoj srp" – to je osveta; a što je "gajiti srdžbu"? Raši nastavlja. "Ako Josip kaže Davidu: 'Posudi mi svoju sjekiru', a David odgovori: 'Ne!', a sljedećeg dana David zatraži Josipa: 'Posudi mi svoj

srp', a Josip mu odgovori: 'Evo ti; ja nisam poput tebe, jer ti meni nisi htio posuditi' – to se zove 'gajiti srdžbu' jer on zadržava neprijateljstvo u svom srcu iako se zapravo ne osvećuje."

U oba slučaja, osvetnik i onaj koji gaji srdžbu počinili su grijeh. Prekršili su negativnu zapovijed Tore.

Ali što je s prvobitnim odbijanjem posudbe? Kakva je kazna za ljude koji su u početku odbili posuditi svoj srp ili sjekiru? Njima se ne izriče kazna, čak ni upozorenje. Zašto se onaj tko nerado daje tretira gore od onoga tko izravno odbija biti ljubazan i dijeliti? Poznata priča koja kruži među različitim sakupljači donacija glasi ovako: Došao rabin milijunašu tražeći prilog za svoju ješivu. Čovjek ga je srdačno primio, ali nakon što je rabin iznio svoj zahtjev, čovjek je počeo nešto nalik tiradi.

"Znate li da imam brata koji je u invalidskim kolicima? Njegovo petero djece nema sredstava za život!" Rabin je žalosno odmahnuo glavom. "A", nastavio je magnat, "jeste li znali da imam nećaka u Izraelu koji ima 12-oro djece?"

Rabin je počeo mucati; nisu mu bile poznate sve te obaveze. Bogataš ga je prekinuo. "Moja majka je još

živa u domu za starije osobe koji naplaćuje 1200 dolara tjedno! A kuća moje sestre je upravo izgorjela i nemaju gdje živjeti!"

Rabin se počeo povlačiti, siguran da sigurno nije ostalo sredstava za njegovu ješivu, ali ga je široki osmijeh na licu ovog čovjeka zaustavio. "A, rabine", nastavio je mogul, "ne dajem ni novčića bilo kome od njih, pa zašto bih onda dao nešto vama?"

Chofetz Chaim objašnjava: Cilj Tore u ovoj micvi je naučiti nas da ne budemo puni mržnje ili zlobe. Škrtac je jednostavno škrtac. I teško je nešto učiniti po tom pitanju. To je karakterna mana, ali nije mržnja. Neki od najljubaznijih, najsrdačnijih, čak i najvelikodušnijih ljudi ne vole davati ili posuđivati. Saslušat će vas, primiti u svoj dom i posvetiti vam vrijeme. Oni jednostavno neće dati nešto što fizički posjeduju. Tora se prema njima ne odnosi na isti način kao prema osobi koja bi bila velikodušna, da nema tog neprijateljstva u njenom srcu, ili prema onome tko daje, ali je njegova darežljivost obavijena zajedljivim primjedbama i prikriva mržnju. To silovito neprijateljstvo, unatoč njegovom okaljanom davanju, ravno je prestupanju Tore.

Iako nas Tora pokušava naučiti da kontroliramo svoje emocionalne reakcije, važnije je da budemo ljubavi, puni ljubavi i suosjećajni nego velikodušni gajeći mržnju u srcu.

Gut šabes!■

Rabbi M. Kamenetzky je dekan Ješive South Shore.

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Ljubav nije dovoljna

Prvo poglavlje parše Kedošim sadrži dvije zapovijedi koje su među najsnažnijima od svih: ljubav prema bližnjem i ljubav prema strancu. "Voli bližnjeg svog kao samog sebe: Ja sam G-spod" dolazi prva. "Kada stranac dođe da se nastani u tvojoj zemlji, nemoj ga ugnjetavati," slijedi iza nje, i zatim nastavlja, "Prema strancu se odnosi kao što se odnosiš prema svom sunarodnjaku. Ljubi stranca kao samog sebe, jer i vi ste bili stranci u Egiptu. Ja sam G-spod, tvoj B-g" (Lev 19,33-34).

Prva od tih zapovijedi često se naziva "zlatnim pravilom" i smatra je se univerzalnom za sve kulture. To je pogreška. Zlatno pravilo je drugačije. U svojoj pozitivnoj formulaciji ono kaže, "Odnosi se prema bližnjemu onako kako želiš da se on odnosi prema tebi," a u svojoj negativnoj formulaciji, koju je dao Hillel, "Ono što je mrsko tebi, ne čini svom bližnjem." Ta pravila nisu vezana uz ljubav. Ona su vezana uz pravdu, ili preciznije, uz ono što psiholozi nazivaju recipročnim altruizmom. Tora ne kaže, "Budi dobar prema svom bližnjem jer želiš da i on bude dobar prema tebi." Ona kaže, "Voli svog bližnjeg." To je nešto sasvim drugo i mnogo snažnije.

Druga zapovijed je pak još radikalnija. Većina ljudi u većini društava u većini vremenskih razdoblja bojala se, mrzila i često ugnjetavala stranca. Postoji riječ za to: ksenofobija. Koliko ste često čuli riječ suprotnu toj: ksenofilija? Pretpostavljam, nikada. Ljudi obično ne vole strance. To je razlog zbog kojeg Tora svaki puta kad daje tu zapovijed – a to čini, prema mudracima, 36 puta – dodaje i objašnjenje: "jer ste i vi bili

stranci u Egiptu." Ne znam ni za jedan drugi narod koji je rođen kao narod u ropstvu i izgnanstvu. Mi znamo kakav je osjećaj biti ranjiva manjina. Zato je ljubav prema strancu toliko centralna u judaizmu, a toliko marginalna u većini drugih etičkih sistema. Ali i ovdje, Tora ne koristi riječ "pravda." Postoji i za-

Dvije zapovijedi definiraju judaizam kao religiju ljubavi: ljubav prema B-gu i ljubav prema čovječanstvu

povijed o pravdi prema strancima, ali to je jedan drugi zakon: "Ne tlači stranca niti mu nanosi nepravde" (Izl 22,20). No, ovdje Tora ne govori o pravdi, već o ljubavi.

Te dvije zapovijedi definiraju judaizam kao religiju ljubavi – ne samo prema B-gu ("svim svojim srcem, svom svojom dušom i svom svojom snagom"), već također i prema čovječanstvu. To je bila i ostala ideja koja mijenja život.

Ali ono što nas poziva na duboko promišljanje je *mjesto na kojem se te zapovijedi pojavljuju*. One su iznesene u parši *Kedošim*, u odjeljku koji su vremenim očima izgleda kao jedan od najčudnijih odlomaka u Tori.

Levitski zakonik 19 rame uz rame donosi naizgled različite vrste zakona. Neki pripadaju području moralnog života: ne kleveći, ne mrzi, ne osvećuj se, ne budi kivan. Neki su vezani uz društvenu pravdu: ostavi dio žetve siromahu; ne izvrši pravdu; ne zadržavaj tuđu zaradu kod sebe; ne koristi krive utege i mjere.

Ostali su potpuno drugačije prirode: ne križaj stoku; ne sij na njivi različite vrste sjemena; ne nosi odjeću od mješavine vune i lana; ne jedi plodove prve tri godine; ne jedi krv; ne prakticiraj vračarstvo; ne reži se po tijelu.

Na prvi pogled ovi zakoni jedni sa drugima nemaju ništa zajedničkog: neki su vezani uz savjest, drugi uz politiku i ekonomiju, a ostali uz čistoću i tabu-teme. Međutim, jasno je da nam Tora kaže drugačije. Oni imaju nešto zajedničko. *Svi su vezani uz red, granice, ograničenja*. Oni nam govore da stvarnost u svojoj pozadini ima određenu strukturu čiji se integritet mora poštivati. Ako mrziš ili se osvećuješ, razaraš odnose. Ako činiš nepravdu, potkopavaš povjerenje o kojem društvo ovisi. Ako ne poštuješ integritet prirode (različita sjemena, vrste, itd.), ti činiš prvi korak na stazi koja vodi ka prirodnim katastrofama.

Postoji red u svemiru, djelomično moralan, djelomično politički, djelomično ekološki. Kada se taj red krši, na kraju nastaje kaos. Kada se taj red poštuje i čuva, mi postajemo sustvaraoci svetog sklada i ugrađene raznolikosti koju Tora naziva "svetom."

Zašto se baš u ovom poglavlju pojavljuju dvije velike zapovijedi – ljubav prema bližnjemu i ljubav prema strancu? Odgovor je dubok i vrlo daleko od očiglednog. *Jer je to mjesto gdje ljubav pripada – u uređeni svemir.*

Jordan Peterson, kanadski psiholog, nedavno je postao jedan od najistaknutijih javnih intelektualaca našeg vremena. Njegova nedavno

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Ljubav nije dovoljna**

objavljena knjiga *Dvanaest pravila za život*, postala je ogroman bestseller u Britaniji i Americi. On je imao hrabrosti suprotstaviti se i postaviti izazov pred pomodne zablude suvremenog Zapada. Ono što je osobito zapanjujuće u knjizi jest Pravilo 5: "Ne dopustite da vaša djeca učine išta što bi učinila da ih ne volite."

Poanta onoga što je htio reći mnogo je suptilnija nego što zvuči. Danas značajan broj roditelja, kaže on, propušta socijalizirati svoju djecu. Oni im popuštaju. Ne uče ih pravilima. Za to postoje kompleksni razlozi, tvrdi on. Neki od njih imaju veze s nedostatkom pažnje. Roditelji su zaposleni i nemaju vremena za zahtjevan zadatak poučavanja discipline. Neki od njih povezani su s Jean-Jacques Rousseauovom utjecajnom, ali pogrešnom, idejom da su djeca po prirodi dobra te da postaju loša zbog društva i društvenih pravila. Zato je najbolji način za podizanje sretne, kreativne djece dopustiti im da biraju sami za sebe.

Međutim, on kaže da je to djelomično i zbog toga što su "moderni roditelji jednostavno paralizirani strahom da se svojoj djeci neće sviđati, ili čak da ih njihova djeca više neće voljeti ako ih oni ukore iz bilo kojeg razloga." Oni se boje oštetiti svoj odnos sa djecom time što bi rekli 'Ne'. Strahuju od gubitka ljubavi svoje djece.

Rezultat toga je da ostavljaju svoju djecu opasno nepripremljenom za svijet koji neće popuštati njihovim željama ili težnji za pažnjom; svijet koji može biti težak, zahtjevan, a ponekad i okrutan. Bez pravila, društvenih vještina, uzdržavanja i sposobnosti odgađanja zadovoljenja, djeca odrastaju bez da su poučena

za stvarnost. Njegov zaključak je snažan:

Jasna pravila čine djecu sigurnima, a roditelje mirnima i racionalnima. Jasna načela discipline i kažnjavanja uravnotežuju milosrđe i pravdu kako bi se društveni razvoj i psihološka zrelost optimalno promicali. Jasna pravila i prikladna disciplina pomažu djetetu, obitelji, i društvu, uspostaviti, održati i proširiti red. To je ono što nas štiti od kaosa.

**Bez reda, ljubav
samo pridodaje kaosu.
No, poanta ovog poglavlja
nije samo u redu, već i
u humaniziranju tog reda
kroz ljubav.**

O tome se radi u prvom poglavlju parše Kedošim: o jasnim pravilima koja stvaraju i održavaju društveni red. To je mjesto na koje prava ljubav – ne sentimentalna, samoobmanjujuća zamjena – pripada. Bez reda, ljubav samo pridodaje kaosu. Pogrešno shvaćena ljubav može dovesti do roditeljskog zanemarivanja i stvoriti razmaženu djecu sa osjećajem za pravo koja su predodređena za nesretan, neuspješan, neispunjen život odraslih ljudi.

Petersonova knjiga, čiji je podnaslov "Protu-

otrov za kaos," ne govori samo o djeci, već i o neredu koji je Zapad stvorio još

otkad su Beatlesi pjevali (1967.), "All you need is love" (Sve što ti treba je ljubav). Kao klinički psiholog, Peterson je vidio emocionalnu cijenu društva bez zajedničkog moralnog kodeksa. Ljudi, piše on, trebaju principe uređenja, bez kojih nastaje kaos. Mi trebamo "pravila, standarde, vrijednosti – zasebno i zajedno. Mi trebamo rutinu i tradiciju. To je red." Previše reda može biti loše, ali premalo može biti još gore. Život se živi najbolje, kaže on, na crti razdvajanja između previše i premalo. Tamo, piše on, "nalazimo smisao koji opravdava naš život i njegovu neizbježnu patnju." I dodaje: "Možda bismo, kad bismo živjeli ispravno, mogli podnijeti saznanje o našoj vlastitoj krhkosti i smrtnosti, bez osjećaja oštećene žrtve koji proizvodi najprije gorčinu, zatim zavist, a zatim želju za osvetom i destrukcijom."

To je najtočnije objašnjenje strukture Levitskog zakonika 19 koje sam ikada čuo. Kombinacija moralnih, političkih, ekonomskih i ekoloških zakona koju nalazimo u njemu, uzvišena je izjava o (božanski stvorenom) svemiru reda, čiji smo mi čuvari. No, bližnjem i prepoanta ovog poglavlja nije samo u redu, već i u humaniziranju tog reda kroz ljubav – ljubav prema strancu. I kada Tora kaže, ne mrzi, ne osvećuj se i ne budi kivan, to je neobično predviđanje Petersonovih opažanja o gorčini, zavisti i želji za osvetom i destrukcijom.

Stoga važna ideja koja mijenja život, a koju smo predugo zaboravljali glasi: Ljubav nije dovoljna. Odnosi zahtijevaju pravila.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Životom ili smrću

U ovoj tjeđnoj *parši* Tora nas uči da postoje dva živa bića koja na sebi nose grijehe Izraela na Jom kipur - i kroz koja dolazi pomirenje i oproštenje grijeha čitavom Izraelu. Prvi je Veliki svećenik Izraela, koji je zadužen da izvrši obred službe u Hramu, a drugi je otposlani jarac kojega će se gurnuti s litice Azazel i koji će sa sobom ponijeti grijehe Izraela.

Mnogo je toga napisano o ta dva bića i njihovim ulogama u uzvišenoj jomkipurskoj službi. Mislim da jedna od spoznaja koje se mogu iščitati iz tih različitih formi obreda za postizanja oprosta za naše grijehe leži u snažnom kontrastu između ta dva bića.

Iako su oba instrumenti u ispunjavanju ove uloge posredovanja između B-ga i nas, kontrast između Velikog svećenika Izraela i jarca doista je upečatljiv. Jedan je najsvetije i najuzvišenije ljudsko biće, odjeven u bijelo i posvećen isključivo čistoći, a drugi je jarac koji je naizgled nasumce izabran bacanjem "ždrijeba" da bude žrtvena životinja,

koji ne posjeduje ljudsku inteligenciju i duh. Kako da shvatimo ovu oprečnost tih posrednika između čovjeka i B-ga? Možda možemo shvatiti ulogu Velikog svećenika u ovoj duhovnoj drami, ali uloga jarca

Pravo posvećenje B-žjeg imena postiže se našim odnosom i ponašanjem prema drugima, te stalnom borbom za poboljšanjem samih sebe

nam zasigurno ostaje uvijena u veo tajnovitosti i čuđenja. Čitava ova stvar svakako iziskuje razmišljanje, analizu i objašnjenje.

Moje je shvaćanje da Veliki svećenik donosi oproštenje Izraelu putem života - putem života svetosti i javne službe. Veliki svećenik blagoslivlja narod i svjestan je da snosi odgovornost za svoje ponašanje, te nosi teret da bude pravi uzor svojim kolegama svećenicima i čitavom Izraelu općenito.

Nije jednostavan zadatak živjeti svetim životom duhovnog primjera i vodstva. Mi često mislimo da je posvećenje B-žjeg imena zadatak koji nadmašuje naše oskudne talente i sposobnosti. To nije istina. Pravo posvećenje B-žjeg imena, istinska borba za svetost i oprost ostvaruju se u našem svakodnevnom životu. To se postiže našim odnosom i ponašanjem prema drugima, i u našoj stalnoj borbi za osobno poboljšanje samih sebe.

Druga metoda donošenja oprosta, umiranje za tu stvar - jest guranje jarca s litice Azazel. Iako je kroz stoljeća mučeništvo nesretna osnovna linija židovskog postojanja, ono svakako nije poželjna metoda posvećenja B-žjeg imena. I kao što je to holokaust jasno pokazao, to nije nužno dobrovoljan, promišljen, odlučan osobni izbor.

Kao Azazellov jarac, to je često nepromišljen i prisilan izbor, slučajni odabir. I mada on donosi oprost za svoje i tuđe grijehe, on nije istinsko ispunjenje ljudske uloge u tra-

(nastavak s 22. stranice) **Rabbi Borel Wein: Životom ili smrću**

ženju oprosta. Očito je otposlani jarrac, u praktičnom smislu, dio našeg života kao Židova, ali svi bismo trebali barem pokušati slijediti primjer Velikog svećenika.

Vodstvo

Tri glavna poroka koji iskušavaju vođe su zlouporaba moći, pohlepa i seksualni nemoral. Mi ovdje u Izraelu, nažalost itekako smo svjesni svih tih poroka. Znamo kako su oni utjecali na naše političke vođe, pa čak i na važne nacionalne odluke. Tora, ovdje u našoj tjednoj *parši*, izravno i neizravno govori o tim opasnostima i porocima.

Dva Aronova sina koja su umrla tijekom posvećenja Šatora / *Miškana* iskoristila su svoje svećeničke ovlasti. Bili su uvjereni da upute koje su dobili od B-ga putem Mošea imaju pravo zamijeniti svojim vlastitim načinom službe B-gu i bogoslužja. Talmud im također pripisuje nestrpljivost i neprihvatljive ambicije.

Oni su gledali svog oca i strica i mislili: "Kad li će se ova dvojica staraca maknuti s pozornice, tako da ti i ja možemo postati vođe generacije." Korupcija vlasti utječe čak i na najbliže obiteljske veze i odnose. Tora sebe vidi kao konačnog arbitra moći, jasno ograničavajući i detaljno definirajući uloge i djelovanja svećenika i izraelskih kraljeva.

Proroci Izraela, kao i njegovi vjerski vođe kroz sva pokoljenja, uvijek su služili kao kočnica protiv moći koja bi se otela kontroli. Moralni zakon je trebao ostvariti ono što sama

pravna regulativa ne bi mogli postići. Vrijednosni sustav Tore, s naglaskom na poniznost, poslušnost zakonu i spoznaju da Vječni razmatra i donosi sud o svim našim postupcima, ima za svrhu da ublaži i usmjeri ambiciju i moć u pravcu konstruktivnog nacionalnog dobra.

**Pohlepa nas čini
slijepima za posljedice
našeg ponašanja.**

**Pohlepa nas tjera da
nekako povjerujemo da
nam dovoljno nikad nije
dovoljno**

Upozorava nas se na porok pohlepe. Talmud to navodi vrlo jezgrovito: "Tko ima stotinu, želi imati dvije stotine." Takva je ljudska priroda. Tora nas mnogo puta upozorava na korupciju koju želja za

bogatstvom može proizvesti kod vođa. Ona zaslijepljuje inače velike vođe i iskrivljava i skreće misli i riječi čak i svetih ljudi.

Čak i letimičan pogled na knjige Izraelovih proroka otkriva konstantan naglasak na iskorjenjivanje korupcije i mita kod najviših razina vlasti. Naravno, kada se ta urođena značajka pohlepe, koja postoji u svima nama, poveže s gore opisanim porokom prekomjerne moći, postaje smrtonosna za sve strane. Pohlepa je ta koja nas čini slijepima za posljedice našeg ponašanja. Pohlepa nas tjera da nekako povjerujemo da nam dovoljno nikad nije dovoljno.

Ovotjedna *parša* nam daje jasne detalje zabranjenih seksualnih odnosa koje zakon Tore zapovijeda. Ovaj dio *parše* ujedno je i čitanje Tore za poslijepodnevu službu na Jom kipur. A sveti ljudi ne mogu biti društvo koje odobrava sve vrste seksualnih aktivnosti i promiskuitet. Ova vrsta ponašanja postala je pošast našeg društva. Nebrojene tragedije i disfunkcionalne obitelji posljedica su ove vrlo sumnjive vrste "slobode" koja je sada toliko ukorijenjeni dio zapadne civilizacije.

Tora nam opet ističe put ka normalnom, produktivnom i zdravom životu. Sve lekcije i poruke ovotjednog čitanja Tore trebale bi biti sastavni dio temelja današnjeg židovskog života i našeg neprekinutog narodnog preporoda.

Šabat šalom■

Rabbi Yissocher Frand:

Hašem kao naš Otac

Stih u Parašas Aharei Mos kaže: "Jer na ovaj dan izvršit će se za vas pomirenje da vas očisti od svih vaših grijeha pred Hašemom." (Vajikra 16:30). *Ribono šel Olam* daje nam jedan dan u godini da nam se oprostite svi grijesi i da postignemo *taharu* (čistoću). Vrlo poznata Mišna na kraju *Masehes Joma* kaže: "Rabi Akiva kaže: Blago vama, Izraele – pred kim se čistite i tko vas čisti? Vaš Otac na Nebesima. Kao što je pisano: 'Poškropit ću vas čistom vodom' – tako vas i Sveti, blagosloven neka je On, čisti."

Nedavno sam primio *sefer* (knjigu) koju je napisao moj Rebbe iz petog razreda, Rav Chaim Tzvi Hollander, pod naslovom "Zevah Mišpaha". Rabbi Hollander je podučavao u Telškoj ješivi, u Clevelandu. On piše kako su jednom čuli pitanje Rav Aharona Kotlera: Koje je značenje "Ašrehem Jisrael" (blago vama, Izraele) da vas *Ribono šel Olam* pere i čisti? Pita: "Nije li to izvor sramote i poniženja da nas Kralj kraljeva mora čistiti?"

Zamislite si – netko se uprlja. Treba li ga kralj prati? Zašto je to "Ašrehem Jisrael?" Odgovor je: vaš Otac na Nebesima. *Ribono šel Olam* ovdje ne postupa kao Kralj kraljeva. On postupa kao naš Otac na Nebesima. Baš kao što ocu nije problem oprati dijete koje se zaprlja, a djetetu nije problem što ga pere otac jer očevi to čine, tako je i Izrael blagoslovljen što ima takav odnos sa svojim Ocem na Nebesima.

Zatim Rav Hollander čini predvnu poveznicu s Gemarom u *Masehes Taanis* (25b): Dogodio se incident (u vrijeme suše) kada je Rabi Eliezer predvodio *tefile* (molitve).

Izrekao je 24 blagoslova (moleći za kišu), ali odgovor nije došao. Tada je Rabi Akiva sišao da predvodi *tefile* i rekao: "Oče naš, Kralju naš, nemamo kralja osim Tebe. Oče naš, Kralju naš, radi Tebe, smiluj nam se." Tada je počela padati kiša. Molitva Rabi Akive u skladu je s njegovim mišljenjem u *Joma* da naš odnos s Gospodarom svijeta nije samo odnos s 'našim Kraljem', već je to i odnos s 'našim Ocem'.

Koji je izvor molitve *Avinu Malkeinu*? Ovu je molitvu ustanovio nitko drugi do sam Rabi Akiva. Rabi Akiva možda nije sastavio cijelu

Naš odnos s Gospodarom svijeta nije samo odnos s 'našim Kraljem', već je to i odnos s 'našim Ocem'.

Avinu Malkeinu – svaku strofu koju danas imamo – ali bit ove *tefile* potječe od Rabi Akive, kako je zabilježeno u Gemari u *Taanis*. Rabi Akiva je smatrao da odnos između *Klal Jisraela* (cijelog Izraela) i *Ribono šel Olama* nije samo odnos monarha i podanika, već i odnos oca i djeteta. Rabi Akiva je taj koji uči "Ašrehem Jisrael" – kako ste sretni što vas čisti vaš Otac na Nebesima. Pred ocem se nemate čega sramiti.

Uloga supružnika u ljubavi prema bližnjemu

Paraša Kedošim sadrži poznati *pasuk* [stih]: "Ne osvećuj se i ne gaj srdžbe prema sinovima svoga naroda, nego ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe. Ja sam Hašem." [Vajikra 19:18] *Micva* ljubavi prema bližnjemu je "veliko načelo Tore" [Jeru-

zalemski Talmud Nedarim 9:4].

Rambam piše, u svojoj definiciji ove *micve*, da "nam je zapovijeđeno da volimo jedni druge kao što volimo sami sebe." Međutim, prema Rambanu, Tora ne traži nužno od nas da razvijemo osjećaj ljubavi. Umjesto toga, zahtijeva se da se prema ljudima odnosimo na način kao da ih volimo. Prema bilo kojem od ovih mišljenja, ova *micva* zahtijeva od nas da brinemo o ljudima, da se zanimamo za njih, da im pokazujemo toplinu i utjehu, i da im pružimo ono što im je potrebno – bila to financijska pomoć, duhovna pomoć, fizička pomoć ili emocionalna pomoć.

Može se postaviti sasvim osnovno pitanje. Kako muškarac ispunjava *micvu* "ljubi bližnjega svoga" prema ženi? Polovica svih ljudi pripadnici su "suprotnog spola". Žena se svakako smatra "bližnjim" u pogledu ove *micve*. Dakle, vrlo jednostavno, treba se zapitati kako muškarci mogu ispuniti ovu *micvu* ljubavi prema našim "ženskim bližnjima", kada postoje očiti problemi u pružanju one količine brige, pažnje i utjehe koju se treba pružiti u ispunjavanju ove *micve*, pripadniku suprotnog spola? Isto se pitanje, naravno, može postaviti i o tome kako žene mogu ispuniti ovu *micvu* u odnosu na svoje muške "bližnje".

Rav Shimon Shwab iznosi novu spoznaju, za koju vjerujem da je vrlo istinita. Rav Shwab sugerira da jedini način na koji osoba može sigurno ispuniti *micvu* ljubavi prema svom bližnjemu s pripadnicima suprotnog spola je kroz svog supružnika.

(nastavak s 24. stranice) **Rabbi Yisrocher Frand: Hašem kao naš Otac**

Svi smo obvezni ispuniti 613 *micvot*. Međutim, ja, kao pripadnik je-dnog od ne-svećeničkih plemena, očito ne mogu prinostiti žrtve u Beit HaMikdašu [Hramu]. Kao ne-Levi, ne mogu primati *ma'aser* [desetinu]. U židovstvu postoji koncept da smo mi kao narod jedinstvena cjelina. Neke se *micvot* ispunjavaju kroz ko-hanim, potomke Velikog svećenika Aharona. Neke se ispunjavaju kroz Levite, i tako dalje.

Rav Shwab želi proširiti ovaj kon-cept. On tvrdi da se *micva* "ljubi bli-žnjega svoga" koja se primjenjuje na sve Židove može ispuniti samo u bračnoj zajednici. Muž mora služiti u ulozi "Abraham si je približio mu-škarce", a žena mora služiti u ulozi "Sara si je približila žene".

Rav Shwab citira Zohar, koji se odnosi na činjenicu da je "čovjek bez žene kao pola tijela". To znači da osoba ne može postići punu duho-vnu puninu na ovom svijetu bez supružnika. Dio razloga za to, tvrdi Rav Shwab, jest taj što se *micva* "lju-bi bližnjega svoga kao samoga sebe" ne može u potpunosti ispuniti bez supružnika. Ovo je *micva* koja je do-dijeljena "paru". Muškarac ispunja-va svoj dio s drugim muškarcima, a žena ispunjava svoj dio s drugim ženama.

Homiletski govoreći, Rav Shwab tumači Gemaru koja zabranjuje čo-vjeku da se zaruči sa ženom dok je ne vidi barem jednom "da je ne bi našao neprivlačnom" [Kidušin 41a]. Gemara zaključuje ovu zabranu rije-čima "a Tora kaže: 'Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe'". Zašto, pita Rav Shwab, Gemara dodaje ovaj postskriptum zabrani? Rav Shwab kaže da to aludira na činjenicu da ako je nađe neprivlačnom i razvede

se od nje – tada nikada neće moći pravilno ispuniti *micvu* "Ljubi svog bližnjeg".

Povremeno spomenem ovu ideju, jer u američkom društvu – posebno

**Tora ne traži nužno od nas
da razvijemo osjećaj ljubavi.
Umjesto toga, zahtijeva
se da se prema ljudima
odnosimo na način
kao da ih volimo**

danas u sekularnom svijetu – apso-lutno nema granica između miješa-nja spolova. Ljudi su u uredima, na poslu, u društvenim situacijama u kojima se neprestano moraju druži-ti. Apsolutno se ne razmišlja o tradi-cijskoj židovskoj vrijednosti da spo-lovi trebaju biti odvojeni. Nažalost,

do mnogih problema – o kojima ne moram detaljnije govoriti – dolazi kada dolazi do previše druženja iz-među pripadnika suprotnih spolo-va. Bezbroj ljudi platilo je cijenu jer nisu bili razboriti i oprezni na ovom području.

Ljudi pretpostavljaju da su samo "normalni". Ali s obzirom na biolo-giju i ljudsku prirodu kakve jesu, Tora nas upozorava da moramo izgraditi granice i ograde za sebe. Ako ne fizičke granice i ograde, onda mora barem postojati određe-na "udaljenost" i ograničenje – sve u kontekstu uljudnosti i pristojnosti – koje nam omogućuje da neprestano budemo na oprezu od prirodnih opasnosti u socijalizaciji i uspostavljanju odnosa između pripadnika suprotnih spolova.■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Nagrada i kazna

Paraša u svojim uvodnim riječima podsjeća na tragični događaj koji se zbio na kraju sedmodnevne svećeničke inauguracije. Nadav i Avihu, Aronovi sinovi, prinijeli su kadionu žrtvu na svoju vlastitu inicijativu te ih je progutala vatra s neba (vjerojatno jedini slučaj u povijesti da je netko počinio pogrešku i da ga je istog trenutka pogodila munja s neba!).

Nadav i Avihu su sagriješili. Sama priroda prekršaja tema je mnogih rasprava među rabinima. Da skratim, oni su učinili nešto vrlo pogrešno. I to je jedan jedini slučaj u Tori gdje trenutno vidimo posljedice; s neba dolazi vatra i proguta ih na licu mjesta. Niti hrpica pepela nije ostala iza njih.

Običan čovjek može se upitati zašto se tako nešto dogodilo. Oni su bili veliki i pravedni ljudi. No mudar čovjek će si postaviti pravo pitanje – zašto se to ne događa češće? Ako smo uvjereni da B-g postoji i da drži do onoga što kaže, zbog čega onda ne daje kazne koje je obećao? I kad smo već kod toga, što je s nagradama? Mi, na primjer, u *Šema Jisrael* kažemo da – ako "ćete slušati Moje riječi", onda će biti kiše, a ako nećete, onda je neće biti. To djeluje prilično određeno. Pa ipak, mi vidimo da ljudi ne slušaju B-ga, a kiša dolazi. I ljudi slušaju, pa kiše nema. Zašto nema jasnog sustava nagrađivanja i kažnjavanja?

Ovo je stvarno očigledno.

Recimo da odete u McDonald's i naručite McŠpek Big Mac s ekstra

McSirom. Dok pružate svoju ruku da dohvatite ovaj sendvič koji vrijeđa zakone Tore – zraka McMunje probije vedro nebo i spali vam ruku tako da ostane potpuno crna.

**Ako ne smijemo
pogrešno izabrati, onda
dobar izbor postaje
besmislen.**

**B-g je stvorio svijet u
kojem posljedice naših
postupaka nisu trenutne.**

Sutradan vi pokušate ponovo, i, gle, ruka postane još crnija... Obuzme vas osjećaj pokajanja, pa pokušate umjesto toga otići do Sinagoge. Na putu prema tamo na cesti nađete potpuno novu novčanicu od 100 eura. Odlučite okušati sreću i sutradan, pa naiđete na 200 eura.

Eh, sada, slijedećeg jutra probudite se ponovo prožeti željom za Big Macom. Što mislite, što ćete učiniti?

Ja mislim da ćete otići u Sinagogu.

No nećete to učiniti zato što to želite, već zato što se bojite munje i želite naći novac. Pavlov bi bio ponosan na vas.

Ovo je, naravno, ekstreman primjer, no on ilustrira poantu. B-g ne želi kompromitirati našu slobodnu volju. On ne želi robote. On želi da mi budemo ljudska bića koja razmišljaju i snose odgovornost za to. Kako bi se to moglo dogoditi, On mora ostaviti prostora sumnji, prostora za postavljanje pitanja i postupanje prema razboru. Ako ne smijemo pogrešno izabrati, onda dobar izbor postaje besmislen.

B-g je stvorio svijet u kojem posljedice naših postupaka nisu trenutne. One se često odgađaju i uvijek su blage. I makar možda trenutno ne uviđate pravednost, ako pogledate dublje, ponekad i vrlo duboko (ali ipak nikada toliko duboko da ne bi mogli razumjeti), ona uvijek postoji.

Možda nam se ne dopada, nazovimo to tako, ideja o B-gu koji je skriven od nas. Ali kada to ne bi tako bilo, mi ne bismo bili bolji od Pavlovljevih pasa. Za dar neovisnosti, ovaj frustrirajući manjak jasnoće je vrlo niska cijena koju plaćamo.

Šabat šalom.■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Misterija patnje

Kad koljete žrtvu zahvalnicu B-gu, zaklat ćete je da ste knete naklonost za sebe (22,29)

Hebrejski tekst dopušta i ovaj prijevod: "Kad koljete žrtvu zahvalnicu B-gu, zaklat ćete je svom svojom voljom" (*Ksav Sofer*).

Žrtvu zahvalnicu (*toda*) prinosila je osoba koja je preživjela opasnost. U Psalmu 107. kralj David spominje četiri uvjeta koji obvezuju čovjeka da izrazi svoju zahvalnost B-gu: izbavljenje od opasnosti koje more one koji putuju kroz pustinju; oslobađanje iz zatvora, od bolesti i opasnosti na moru.

Dok osoba koja je preživjela opasnost može uistinu biti zahvalna, njezina zahvalnost donekle može biti prigušena, jer može misliti da je B-g mogao spriječiti tu opasnost. Osoba koja se oporavi od bolesti je doista zahvalna, ali može misliti: "Više bih volio da me B-g sačuvao od ove patnje." To je zahvalnost koja se ne osjeća cijelim srcem.

Iako možda ne razumijemo zašto postoji patnja, i sigurno ne trebamo opravdavati B-ga, možda možemo uvidjeti kakvu korist možemo imati od patnje.

Patnja je nešto što poboljšava komunikaciju među ljudima, povezuje ih i dopušta da se pokažu neke od njihovih najboljih osobina. Većina ljudi ne dijeli s drugima veći dio svog života, osim možda s članovima uže obitelji. Ali kad se dogodi nesreća, ljudi koji nisu znali ili im nije bilo stalo do postojanja drugih iznenada pristupaju, i nude se da pomognu na svaki mogući način.

Vidjeli smo te prizore nakon oluja ili poplava koje su ljudima uništile domove. Čini se da su se ljudi odjednom stvorili kako bi ponudili pomoć. Gdje su bili prije nesreće? Brinuli su se za svoja vlastita posla, a dok gledamo svoja posla, odvojeni smo jedni od drugih. Patnja nas

Mnogi ljudi koji su iskusili patnju rekli su da se njihov način vrednovanja stvari radikalno promijenio.

tjera da shvatimo da u životu postoji nešto više od razmišljanja o vlastitim stvarima. Postajemo brižni, senzibilni ljudi.

Patnja može biti poziv na buđenje za osobu koja je tako zauzeta mehaničkim proživljavanjem života da nikada ne zastane da promisli koji je smisao njenog života. O ovom sam problemu govorio u knjizi *Light at the End of the Tunnel* (Svjetlo na kraju tunela). Mnogi ljudi koji su isku-

sili patnju rekli su da se njihov način vrednovanja stvari radikalno promijenio. Stvari koje su im nekad bile važne izgubile su na važnosti, a stvari koje su zanemarivali postale su im značajne.

Patnja može poboljšati i obogatiti molitvu čovjeka i približiti ga B-gu. Može čovjeka prodrmati i osloboditi ga uvjerenja da je on gospodar svog vlastitog života. Ona ga može suočiti s njegovom vlastitom smrtnošću. Patnja može otkriti snage za koje čovjek uopće nije znao da ih posjeduje.

Budući da je patnja toliko bolna, razumljivo je da možemo pokušati otupiti sebe na patnju. Međutim, ako to uspijemo, ne samo da smo blokirali sebe od osjećaja boli, već smo se blokirali i od ostalih osjećaja. Možemo anestetizirati čitavo svoje ustrojstvo osjećaja, te više nismo u stanju osjećati ljubav, radost ili suosjećanje za druge.

Iako bismo radije da patnje nema, ne bismo smjeli previdjeti korist koju od nje možemo imati. Zato Talmud kaže da čovjek mora slaviti B-ga i za loše i za dobro. Korist koju stječemo iz patnje je dar, i mada bismo radije da dobijemo ljepše umotani dar, dar je dar i trebali bismo ga primiti.

To je ono na što je *Ksav Sofer* mislio u svojem tumačenju stiha: "Kad koljete žrtvu zahvalnicu B-gu, zaklat ćete je čitavom svojom voljom." Kad budemo spašeni od opasnosti, patnja koju smo iskusili ne bi trebala umanjivati našu zahvalnost. Trebali bismo biti zahvalni za naše izbavljenje, a isto tako i za ono što smo dobili kroz patnju. ■

Rabbi David Goldwasser:

Kreditni račun

"Držat ćete zakone Moje i zapovijedi Moje; tko ih vrši živjet će kroz njih. Ja sam Vječni!" (Vajikra 18,5)

Raši ističe da se *pasuk* odnosi na život u *olam haba*, a da završetak *pasuka* ukazuje na vjerodostojnost obećanja Hašema da će svakome dati pravednu nagradu.

Talmud nam kaže (*Kidušin* 39b) da nema nagrade za *micvos* i dobra djela na ovome svijetu, tj. da se plaća za *micvos* učinjene na ovome svijetu isplaćuje u *olam haba*, kako piše Raši.

Međutim, Talmud u *Eruvin* (22a) daje tumačenje na *pasuk* (*Devarim* 7,10), "I plaća neprijateljima svojim za života njihova, kako bi iščezli," da Hašem nagrađuje Svoje neprijatelje za *micvos* i dobra djela koja učine, na ovome svijetu kako ne bi zaslužili *olam haba*.

Chofetz Chaim objašnjava da često, kada *pasuk* kaže: "Ja sam Hašem," Raši se poziva na Hašemovu vjernost da nagradi pojedinca u *olam haba*. On tumači da se jedinstveno obećanje koje nam Vječni daje, može usporediti s potvrdom o dugovanju, koje će isplatiti Vječni osobno. Medraš Raba na *Megilas Rus* spominje istovjetni koncept, navodeći da kada je u prošlosti neka osoba učinila *micvu* Navi bi to zabijezio za buduće naraštaje; sada Elijahu HaNavi i Mošijah bilježe dobra djela, a Hašem daje potvrdu.

Očito, kada kralj izda proglas kako bi pojedinca nagradio za njegovo djelo u korist kralja, za riznicu nekog gradića bilo bi nemoguće da mu dâ naknadu, jer oni nemaju dovoljno sredstava. Ta će osoba morati otputovati u prijestolnicu i zatražiti naknadu od kraljeve riznice. Isto tako, nagrada onome koji ispunjava *micvos* Hašema iskreno i pobožno toliko je velika da je nemoguće dostatno mu platiti na ovome svijetu. Štoviše, protumačeno je da je nagrada čovjeku za vršenje *micve* razmjerna stupnju časti i čestitosti koje ulijeva njeno izvršenje. Tako, *raša* (pokvarena osoba), koja je bila primorana da izvrši *micvu* zbog nekog pritiska ili osobne koristi, a ne potaknuta poštovanjem prema Vječnom, može primiti svoju nagradu u ovome svijetu jer ona nije

neprocjenjiva.

R. Chaim Shmulevitz nastavlja u tom tonu i objašnjava da je ponekad određena osoba pripravna učiniti *micvu*. No onda joj se pruži prilika za koju smatra da je ne smije propustiti pa zbog toga proigra *micvu*. Ovo pokazuje kako joj manjka razumijevanja o značaju *micve*. Za razliku od toga, ako netko propusti izvanrednu priliku i umjesto nje izabere izvršiti *micvu*, tada je izvršenje te *micve* posebno dragocjeno u očima Vječnog jer je on pokazao da cijeni vrijednost te *micve*.

Mišna u *Avos* (2,1) veli, "Pazi na vršenje lakog zakona (*micve*) kao na teški zakon (*micvu*) jer ne znaš nagrade zakona (*micvos*). Razmotri štetu koja ti nastaje vršenjem zakona (*micve*) prema plaći, i plaću za prekršaj prema šteti." Hafla'a na ovo daje komentar i piše da ako ne znamo koja je nagrada za svaku *micvu*, kako onda možemo procijeniti njezinu vrijednost?

On citira Talmud u *Hulin* (87a) koji govori o osobi koja je ukrala *micvu* *kisuj hadam* (prekrivanja krvi) od osobe koja je zaklala pticu. Raban Gamliel donio je presudu da se oštećenju strani ima isplatiti deset zlatnika. Kako je došlo do ovoga iznosa?

Raban Gamliel je ustanovio kolika je vrijednost *micve* osobi kojoj je bila ukradena. Oštećena stranka otkrila je svoju procjenu vrijednosti *micve* prihvativši isplatu deset zlatnika za ukradenu *micvu*. Da ona to nije prihvatila, krivac bi imao obavezu isplatiti cijenu koja god se od njega zatraži.

Stoga, Mišnu treba ovako pročitati, kaže Hafla'a: Pazi na vršenje lakog zakona (*micve*) kao na teški zakon (*micvu*) jer ne znaš nagrade zakona (*micvos*). Plaća za vršenje zakona (*micve*) može se razmotriti računajući osobnu vrijednost zakona (*micve*) i kazna za *avera* osobnom procjenom vrijednosti *avera*.

Hafla'a donosi zaključak da onaj koji vrši *micvu* jedino iz duboke ljubavi prema Vječnom, i ne razmišlja o nagradi koju će dobiti, naknada koju će dobiti uistinu je nemjerljiva.

Neki je imućni čovjek koji je imao prelijepu kćer tražio jednako posebnog *bahura* za zeta. Kada je konačno našao primjerenog kandidata, pozvao je njegovog oca da se nađe s njime kako bi dovršili *šiduh*. Budući je potencijalni *mehutan* živio u udaljenom gradu, otac djevojke poslao je veličanstvenu kočiju da ga doveze.

Dva su oca provela zajedno nekoliko sati, no otac tog mladića izgledao je kao da se protivi nastavku tog *šiduha*. Kada je to imućni čovjek zamijetio, ponudio mu je još bolju pogodbu. Uz znatan miraz koji će njegova kćer donijeti u brak, imućni je čovjek obećao *mehutanu* dodatnih 400 zlatnika.

Potencijalni je *mehutan* još uvijek bio neodlučan.

Otac djevojke je onda iskušao drugu taktiku. Okrenuo se mladiću koji je sjedio sa strane i njemu ponudio *šiduh*. Ovaj je smjestio pristao. Zaželjeli su jedan drugom mazel *tov*, potegnuli *l'hajim* i on je potpisao *tena'im* bez dopuštenja svog oca.

Nešto kasnije, otac *hosona* pristupio je bogatašu i rekao: "Gdje je onih 400 zlatnika koje si mi obećao?"

Imućni mu je čovjek odgovorio: "Ne dolazi u obzir. Istina je da sam ti bio ponudio tu ogromnu sumu novca, ali to je bilo samo zato da te privolim na *šiduh*. Sada kada je *šiduh* dovršen bez tvoje pomoći, mi dvojica nemamo oko čega posloovati."

Isto tako, ističe Magid iz Dubna, Hašem Jisborah radi *šiduh* kod Klal Jisroel između *nešame* i *gufa*. Kada *nešama* poželi izvršiti *micvu* potrebna joj je suradnja *gufa*. *Nešami* su potrebne noge da ode u *bejs hamedraš*; *nešami* su potrebne ruke da stavi na sebe *tefilin*. Na taj način, ako *guf* popusti i pomogne *nešami* da ostvari svoje želje, onda *guf* dobiva nagradu na ovome svijetu. Međutim, ako tijelo ne sudjeluje u težnjama *nešame* tada ono neće nimalo uživati na ovome svijetu. Tako, kada *guf* doista uživa na ovome svijetu on zapravo koristi svaku nagradu koju ta osoba može primiti.

(nastavak s 28. stranice) **Rabbi Dovid Goldwasser: Kreditni račun**

Poziv na oružje

"Ne obraćajte se idolima i ne pravite sebi lijevanih kumira" (Vajikra 19,4)

U čemu je razlika između te dvije zapovijedi?

Na temelju riječi iz Sefer Jereim, Ohr HaMeir objašnjava da čovjek ima priliku biti prenositelj čistoće i svetosti ili nečistoće i grešnosti (nesvetosti); on može biti kanal za *Šehinu* (B-žansku Prisutnost) ili i za *sitra ahra* (nesvetu stranu). Kada izvršava *micvu* on kanalizira *keduša*; kad počini grijeh, kanalizira *sitra ahra*.

Iz Tehilima (81,10) učimo: "Neka ne bude kod tebe stranog boga." Koji to strani bog prebiva u tijelu čovjekovom? Talmud (*Šabos 105a*) uči da se ovo odnosi na *jecer hara* (zao nagon). Dakle, na nama je obaveza: Nemojte slijediti *jecer hara* i nemojte postati kanal za *sitra ahra*.

Talmud (*Sota 47a*) navodi da je Geihazi, koji je bio div po pitanju poznavanja Tore i Elišin polaznik, sagriješio i Eliša ga je odbacio. Kasnije je Eliša otišao u Damask uvjeriti Geihazija da se pokaje, ali on je to odbio. Geihazi je rekao Eliši: "Kako da se pokajem? Naučio sam od tebe da onome koji griješi i druge navodi na grijeh, nije pružena prilika za pokajanje." Što je Geihazi učinio? Neki kažu da je spustio magnet iznad idola (zlatnog teleta) koje je Jeravam ben Nevat postavio – na taj način ga zaustavio i doveo u zabludu ljude koji su pomislili da idol ima nadnaravne moći. Drugi kažu da je urezao Hašemovo Ime u usta teletu koji bi trebao izjaviti: Ja sam Hašem ... Nemaj drugih bogova uz mene. A drugi kažu da je otjerao Elišine učenike i oni nisu mogli učiti Toru s njim.

Kako se to dogodilo? Kako je velikan iz poznavanja Tore, koji je zavrjedio služiti Elišu i koji je svjedočio uskrснуću mrtvih (kao što je zabilježeno u Sefer Melahim) kao i brojnim drugim čudima, došao do toga da narod povede na stranputicu štovanja idola?

Odgovor je da se prvo "okrenuo idolima"; slijedio je svoj *jecer hara* u nastojanju da ispuni svoje osnovne

želje. Na kraju je Geihazi "napravio lijevane kumire," i postao provodnik za *sitra ahra*.

Talmud (*Juma 87a*) navodi da onaj koji navodi druge na grijeh, neće dobiti priliku da se pokaje, jer bi onda on bio u Gan Edenu, a njegovi učenici u Gehenu. Rambam (Hilchos tešuva) primjećuje da "prouzročiti da drugi griješe" ne samo da znači navesti drugog na prijestup, nego uključuje i sprečavanje drugog da izvrši *micvu*. Dakle, različita su mišljenja o tome što je zapravo bio Geihazijev prekršaj.

Ipak, Rambam tvrdi da, ako netko uloži veliki napor, moći će učiniti *tešuva*. Ben Jehojada komentira da je Eliša snažno poticao Geihazija da se pokaje, jer mu je bilo žao što je možda imao ulogu u tome da Geihazi napusti Toru. Jad Rama primjećuje da su Geihazijevi postupci bili, u stvari, vrlo uspješni u navođenju mnogih ljudi na *avoda zara*.

Rabin Elijahu Dessler u Sefer Mihtav M'Elijahu komentira da baš kao što pravednik može biti provodnik za *Šehinu*, tako i zlotvor može služiti kao provodnik nečistoće. U biti, on dovodi protivnika ("suprotnu stranu") osobno i može uvesti u svijet želju za grijehom i poricanje postojanja Hašema.

Prema Gaonu iz Vilne, *micva* "Ne okreći se idolima" je negativna zabrana - ne budi bezbožnik, i odraz je pozitivne zapovijedi *kedom tiheju* - bit ćeš svet.

Gaon iz Vilne je jednom pričao o članu zajednice koji je sudjelovao u heretičkoj pjevačkoj skupini što će na kraju morati zabilježiti kao proput jer nije učio *maasei merkava*

(ezoterijski dio judaizma zabilježen u Tanahu). *Cadik* je naglasio da njegovi trenutni postupci ne isključuju njegovu sposobnost da sudjeluje u najvišoj razini učenja Tore.

Baal Hafla'a ističe da je u zabludi onaj tko misli da bi mogao biti uključen u *avoda zara* iako je u potpunosti svjestan besmislenosti toga. To uključuje čitanje ili uvid u heretičke knjige. Učimo (*Hagiga 15b*) da je Eliša napustio puteve Tore jer je u mladosti čitao heretičke knjige, iako on sigurno nije namjeravao potpasti pod njihov utjecaj.

Hofec Haim prikazuje naš susret s *jecer hara* uz pomoć sljedeće alegorije:

Zemlje dvaju kraljeva bile su stalno u ratu. Ponekad je jedna pobjeđivala, a ponekad druga. Na kraju, umorni od borbe, odlučili su okončati to jednom konačnom bitkom. Vojske dviju zemalja će sudjelovati u borbi četiri dana, a poražena će se zemlja predati pobjedniku. Na kraju prvog dana jedna je zemlja pobijedila; na kraju drugog dana druga je zemlja odnijela pobjedu. Uvečer trećega dana, general gubitničke vojske je istaknuo da će konačni pobjednik biti odlučan sutra, a da bi oni trebali uložiti nadljudske napore kako bi uspjeli pobjediti. Postoji još jedan način, napomenuo je general. "Budući da su vojnici pohranili sve svoje oružje u spremište, mogli bismo poslati skupinu da im ukrade vatreno oružje i streljivo i u stvari, porazi vojsku." Svi su se složili. U tami noći je nekolicina vojnika ušla u neprijateljski kamp i ukrala njihovu artiljeriju. Sutradan je rat završio jer protivnička vojska nije imala oružje u rukama.

Isto tako, rekao je Hofec Haim, čovjek se svakodnevno bori s *jecer hara*. Ponekad je *jecer hara* pobjednik, a ponekad je to čovjek. Sveta Tora je čovjekova obrana od *jecer hara*, a zao nagon stalno smišlja nove sheme kojima će lišiti čovjeka njegova streljiva. Naša je odgovornost da osiguramo da nam se naoružanje ne ukrade i da svu svoju energiju uložimo u to da se "opasemo" sa zaštitom Tore. ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi YY Jacobson:

"Šema Jisrael" – Neizmjerljiva vrijednost života

Na jednom plakatu u Izraelu pisalo je: "Anđeo smrti je na ulicama; vratite se kući!" Plakat je prikazivao je fotografiju pogreba u New Yorku čovjeka koji je umro od koronavirusa.

Posao nasuprot zadovoljstvu

Izzy je držao malu specijaliziranu trgovinu prehrambenih proizvoda u Stamford Hillu, u Londonu. Jednog dana, pokucao mu je na vrata porezni inspektor i ispitivao ga o njegovoj nedavnoj poreznoj prijavi. Izzy je za tu godinu prijavio neto dobit od 250.000 dolara i inspektor je htio znati sve o tome. "Ovako", rekao je Izzy. "Radim kao manijak čitave godine i cijela moja obitelj mi pomaže kad god stigne. Moja je trgovina zatvorena svega pet dana u godini. Tako sam zaradio 250.000 dolara."

"Nije vaša zarada ono što nas muči", rekao je poreznik. "Brinu nas odbici za poslovna putovanja od 80.000 dolara. U poreznoj prijavi ste naveli da ste vi i vaša supruga imali 28 poslovnih putovanja u Izrael, Italiju, Švicarsku, Francusku, SAD, na Havaje i Karipske otoke. Što je svrha svih tih poslovnih putovanja?"

"Aaaa", rekao je Izzy sa smiješkom. "Zaboravio sam vam reći da vršimo i dostavu!"

Živite po njima

U ovotjednom odjeljku nalazi se jednostavan stih, ali on je postao simbol izvanredne istine o židovstvu – istine koja je izuzetno relevantna za nedavnu krizu s koronavirusom.

אחרי יח, ה: ושמרתם את דברתי ואת
משפטי אשר יצוה אתם האדם וחי
בהם אני יהוה:

Držite se Mojih odredbi i Mojih zakona, koje će čovjek vršiti, i živjeti po njima. Ja sam G-spod.

Kako Talmud kaže: "Po njima ćete živjeti – a ne umrijeti po njima."

Ovaj stih, "i po njima će živjeti", jedan je od sedam biblijskih stihova koje Talmud navodi kao dokaz da se šabat može prekršiti kako bi se

spasio život. "Po njima ćete živjeti" – "a ne umrijeti po njima."

Ako bi *micva* mogla prouzročiti smrt, čak i ako postoji i najmanja mogućnost za to, B-g ne želi tu *micvu*. Ovo je pravilo u židovskom zakonu: Moramo prekršiti svaku *micvu* kako bismo spasili život. Zato je za vrijeme korona krize bilo zabranjeno okupljati se na molitvu, učenje i proslavu važnih događaja, ili ići u kupovinu za šabat bez fizičkog distanciranja. Ove svete *micvot* mogu izazvati smrt. Veliki svećenik može stajati u Svetinji nad svetinjama na najsvetiji dan u godini, Jom Kipur, u zajedništvu s B-žanskim. Ako čuje da je dojenče u opasnosti, mora sve ostaviti, istrčati iz svetog prostora i pokušati spasiti dijete! Od jedenja svinjetine do kuhanja na šabat, od pjenja na Jom Kipur do jedenja pizze na Pesah, od otkazivanja obrezivanja do lažnog zaklinjanja – većina grijeha postaje obvezna ako bi se time mogao spasiti život.

Spoznaja Chasam Sofera

Kako bi se shvatila važnost ovoga, Rabbi Moshe Sofer, poznat kao Chasam Sofer, nudi izvanredno tumačenje drugog stiha iz Knjige Izlaska, jednog od sedam stihova navedenih u Talmudu kao dokaz da spašavanje života ima prednost pred šabatom.

Kontekst ovog stiha je pomalo neobičan. B-g govori Mojsiju da je Becalelu podario vještinu i mudrost da može sagraditi Svetište, koje je bilo profinjeno, izvrsno i zadivljujuće po svojoj briljantnosti i umijeću izrade. Odmah nakon toga, dolazi ovaj stih:

כי תשא לא, יג: ואתה דבר אל בני
ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו
כי אות הוא ביני וביניכם לדברתיכם
לדעת כי אני יהוה מקדשכם:

A ti govori sinovima Izraelovim i reci: 'Samo Moje šabate držite! Jer to je znak između Mene i vas za vaše naraštaje, da znate da vas Ja, B-g, posvećujem.'

Kakva je veza između ove dvije

teme? Raši kaže: "Iako sam ti naložio da im [Izraelcima] zapovjediš u vezi s radom na Miškanu, nemoj misliti da zbog tog posla možeš šabat jednostavno ostaviti po strani. Iako ćete žuriti da brzo obavite posao [na Miškanu], šabat se zbog toga ne smije zanemariti. Svi slučajevi gdje stoji 'samo' (*ah*) podrazumijevaju ograničenja, s ciljem isključivanja, kako bi se šabat izuzeo iz rada na Miškanu. Na šabat, Židovi su morali prekinuti sav rad na Svetišu."

Ali što znači stih kada kaže: "Jer to je znak između Mene i vas za vaše naraštaje, da znate da vas Ja, G-spod, posvećujem"? Kako to kroz šabat spoznajemo da smo sveti?

Chasam Sofer nudi ovu spoznaju.

Najveći projekt

Koji je bio najveći projekt ikada poduzet? Bez sumnje, to je bila izgradnja svemira. Uostalom, to je majka svakog drugog projekta, velikog ili malog, kojeg su poduzeli čovjek ili priroda. Nama vidljivi svemir je sfera promjera oko 92 milijarde svjetlosnih godina. Znamo za otprilike oktilion – 1 nakon kojega idu 24 nule – planeta u svemiru. Samo ljudsko tijelo sadrži oko 100 bilijuna stanica. Unutar svake stanice nalazi se jezgra. Unutar svake jezgre nalazi se dvostruka kopija ljudskog genoma. Svaki genom sadrži 3,1 milijardu slova genetskog koda, što bi, kada bi se prepisalo, ispunilo knjižnicu od pet tisuća knjiga. Najveće čudo svih vremena, bez konkurencije, je svemir. To je čudo svih čuda.

Pa ipak, Tora uči da ima nešto još veće od svemira.

Što?

Na početku Postanka, Tora posvećuje 31 stih da opiše kako je B-g stvorio cijeli svijet. "U početku stvori B-g nebesa i zemlju." U zapanjujućem kontrastu, Tora posvećuje 371 stih kako bi opisala kako su Židovi načinili Svetište, odnosno Miškan, u pustinji!

(nastavak s 30. stranice) **Rabbi YY Jacobson: "Šema Jisrael" – Neizmjerena vrijednost života**

Ovo se čini jako čudnim. Svemir se prostire na oko 176 bilijuna milijardi milja i beskrajno je složena struktura. Nakon tisućljeća istraživanja, još nismo ni zagreblili površinu njegove neizmjerne dubine i bezbrojnih misterija. Nismo čak ni ovladali tajnama ugrađenima u jednu jedinu stanicu. Svetište je, s druge strane, bio šator dugačak oko 45 metara i širok 23 metra, i bio je impresivna struktura, no u suštini to je bio mali šator; mini mobilni "štibel".

Zašto bi Tora tako opširno govorila o stvaranju skromnog, iako veličanstvenog šatora u pustinji, a tako sažeto o stvaranju svemira s njegovom beskrajnom dubinom, veličanstvom i grandioznošću? Ima li to smisla?

Odgovor je da je svemir dom koji B-g stvara za čovjeka. Dok je Svetište dom koji čovjek stvara za B-ga. Ono može biti manje i jednostavnije, ali je ipak važnije i uglednije.

Ili riječima Midraša:

מכילתא ורש"י פרשת בשלח: חביב בית המקדש לפני הקב"ה, שכשברא הקב"ה את עולמו לא בראו אלא בידו אחת שנאמר אף ידי יסדה ארץ, וכשבא לבנות בית המקדש כביכול בשתי ידיו שנאמר מקדש ה' בוננו יריך.

Što se tiče svemira, Tora kaže: "Moja ruka utemeljila je zemlju", dok za Sveti Hram Tora kaže: "Tvoje ruke utemeljiše B-žji Hram", ne jedna ruka nego dvije ruke. Svemir je stvoren, da tako kažemo, jednom rukom; Hram – s obje ruke.

Pa ipak, postoji nešto još veće od Svetišća. Čak se i izgradnja Svetišća morala obustaviti zbog nečega. Zbog čega?

Šabata! Čak ni za izgradnju Svetišća ne smijemo oskvrnuti šabat. Svetost i dragocjenost šabata nadilazi Svetište, koje nadilazi svemir. Ovo nam nešto govori o neizmjerenoj veličini šabata. Jer čak ni Svetište, koje služi kao B-žji dom na zemlji, nije toliko sveto kao šabat – dan "odmora", koji je iznad cijelog stvaranja, cijelog svemira, čak i B-žjeg "doma"

u našem svijetu. Šabes je dan blisko s B-žanskim koje je van granica svijeta, sa samim B-gom.

Ali čekajte, postoji nešto još svetije od šabata! I zbog toga se čak i sam šabes treba prekršiti i razoriti.

Što je to? Židov! Šabat se mora prekršiti kako bi se spasio život. Čak i ako postoji samo jedan posto šanse da bi se život mogao spasiti kršenjem šabata, i samo da se život produži tek za nekoliko minuta, svi zakoni šabata moraju se prekršiti. Jer svetost života nadilazi čak i svetost šabata, koji nadilazi čak i svetost Hrama, koja nadilazi sam čin stvaranja – podrijetlo cjelokupnog postojanja.

Šema

Ovo je, kaže Chasam Sofer, značenje riječi "Šema Jisrael Hašem..." Šema se sastoji od tri slova, koji su kratica za "šabes, Mikdaš, olam."

שמע—שבת, מקדש, עולם.

Šabat, Hram i svijet. Ovo su, silaznim redoslijedom, tri najdragocjenije stvari postojanja.

Pa ipak, iznad sve tri je (Šema) Jisrael – sam Židov! Jer Židov je doslovno jedno s B-gom u samoj Njegovoj biti, Jisrael je dio "Hašem Elokeinu Hašem Ehad."

Ovo je, dakle, značenje stiha:

"A ti govori sinovima Izraelovim i reci: 'Samo Moje šabate držite! Jer to je znak između Mene i vas za vaše naraštaje, da znate da vas Ja, G-spod, posvećujem.'" Ovaj nas stih uči da šabat nadilazi izgradnju Svetišća. A to samo po sebi na najsnažniji način ističe svetost Izraela – jer čak ni šabes ne smije ometi spašavanje židovskog života. "Da znate da vas Ja, G-spod, posvećujem." Svetište je sveto, šabat je svet, ali najdublja svetost počiva u "vama", u Židovskoj osobi. Vaše postojanje i život utjelovljuju najdublju B-žansku svetost, više od svemira, više od Beit Hamikdaša, pa čak i više od šabesa.

Posljednje putovanje

Jedna je obitelj u Izraelu imala sina

tinejdžerske dobi oboljelog od neizlječive bolesti. Bio je to učenik ješive čiju je mladost ukrala ova razorna bolest. Kraj se činio blizu, i dječak je sve isključio iz svog preostalog života. Ležao je otvorenih očiju, zureći u strop, u dubokom očaju. Znao je i razumio što se događa. Liječnici mu ništa nisu skrivali. Izgubio je nadu i ležao čekajući smrt. Sve što su njegovi roditelji željeli bio je običan razgovor, da razgovaraju s njim, da se oproste. Bio je njihovo dijete i voljeli su ga. Zašto da svoje posljednje trenutke provede sam?

Zamolili su pokojnog rabina Ezriela Taubera da ga posjeti i pokuša udahnuti "život" njihovom sinu, makar nakratko.

Kad je stigao u bolničku sobu, Rabbi Tauber nije bio spreman na ono što je ugledao. Koliko god se trudio zamisliti dječaka, bio je nepripremljen za sliku koja ga je dočekala. Dječak je bio masa kože i kostiju, lice mu je bilo izobličeno od agonije, a oči su mu zurile u prazno. Pokraj njegova kreveta sjedila je njegova majka, čije je lice umrljano suzama govorilo cijelu priču. Između jecaja, šaputala bi sinu: "Trebaš li što?" Nije bilo odgovora – samo je zurio.

Rabbi Tauber se okrenuo dječaku i tiho rekao: "Šalom Alejhem." Nije bilo odgovora – samo je nastavio zuriti. Ponovno je Rabbi Tauber rekao: "Šalom Alejhem." Isti odgovor, ništa. To se ponovilo još dva puta dok napokon Rabbi Tauber nije rekao: "Došao sam izdaleka da te vidim. Nije mi bilo lako. Najmanje što možeš učiniti je odgovoriti mi."

Odjednom je primijetio mali pokret u dječakovim očima. Nije to bio bogzna kakav odgovor, ali je svakaako bio puno više od onoga što je dobivao ranije.

"Dopusti da ti postavim pitanje", započeo je Rabbi Tauber. "Ti si učenik ješive i siguran sam da si proučavao Talmud i židovski zakon. Možda mi možeš pojasniti jedan zakon." "Lopov priđe Židovu i postavi mu ultimatum – ili će mu predati sav novac, ili će prekršiti jednu

(nastavak s 31. stranice) **Rabbi YY Jacobson: "Šema Jisrael" – Neizmjerena vrijednost života**

od zabrana Tore. Ako pojede svinjetinu, može zadržati svoj novac; a ako ne pojede, on želi sav njegov novac. Ako Židov ne može pobjeći ili se obraniti od gangstera, što bi trebao učiniti?"

Dječakove usne polako su se počele pomicati dok se prisiljavao govoriti. "Dat će svoj novac, ali se nije dna micva Tore ne smije prekršiti."

Rabin je nastavio: "Možda se ovo odnosi samo na onoga koji nema puno toga za izgubiti ili onoga tko živi sam i nema nikoga drugoga koga bi uzdržavao osim sebe. Uzmimo za primjer bogatog čovjeka koji financijski pomaže brojne organizacije i pojedince. Zapravo, on osigurava egzistenciju stotinama obitelji. Ostaje li ova odredba na snazi? Treba li se on radije odreći svog svojeg novca, i time ugroziti egzistenciju mnogih ljudi, nego li prekršiti zabranu Tore?"

"Da", odgovorio je dječak kategorički. "Pravilo vrijedi bez obzira na posljedice. Zakon Tore ne smije se prekršiti čak i ako to čovjeka košta sveg njegovog novca. Vaš odnos s B-gom je neprocjenjiv; vrijedi više od svega novca."

רמ"א אורח חיים סימן תרנו: ומי שאין לו אתרוג או שאר מצוה עוברת אין צריך לבזבז עליהם הון רב וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש אפילו מצוה עוברת (הרא"ש ורבינו ירוחם נתיב י"ג חלק ב'). ודווקא מצוה עשה אבל לא תעשה יתן כל ממון קודם שיעבור (הרשב"א וראב"ד).

Rabin nastavi: "Kakav bi bio zakon kada bi umjesto prijetnje njegovoj imovini, u pitanju bio njegov život? Recimo da gangster kaže: 'Ubit ću te ako ne pojedeš svinjetinu?'"

"U takvom slučaju, ljudski život ima prednost. Ni pod kojim okolnostima se vlastiti život ne smije dovesti u opasnost (osim za tri kardinalna grijeha: ubojstvo, idolopoklonstvo i preljub). B-g želi da živimo kroz micvot, a ne da umiremo zbog njih", bio je dječakov odgovor.

"Recimo da se u ovom slučaju ne

radi samo o jednoj osobi koja čini grijeh, već o mnogim Židovima. Recimo, da bi se spasio život, čitav grad Židova mora prekršiti šabes. Hoće li zakon koji štiti ljudski život i dalje imati prednost?" upitao je Rabbi Tauber.

Dječak je odgovorio: "Ovo vrijedi u svim okolnostima. Ljudski je život svet. On ima prednost pred svim zabranama."

Dječak se prepuštao ovome; dopadao mu se izazov. "Na primjer, ako je sknavljenje šabesa bilo neizbježno, a izgledi za spas života su bili, u najboljem slučaju, upitni, hoće li život i dalje imati prednost?" upita Rabbi Tauber.

"Da", rekao je dječak. "Već i najmanja dvojba koja se tiče ljudskog života čini ga prioritetnijim od bilo koje zabrane", odgovorio je.

"Reci mi, moj mladi učenjače", nastavi Rabbi Tauber, "Kakav je zakon u situaciji kada netko leži smrtno bolestan; doista, nema nade da će poživjeti još dugo. Što je s njim, trebamo li oskrnuti šabes samo da mu se život produži, za nekoliko sati?"

Dječak nije bio glup. Nasmiješio se. Shvatio je poruku.

Ako posjedujem 40 milijardi dolara, moram biti spreman sve to dati kako ne bih prekršio šabes! Šabes nadjačava 40 milijardi. Pa ipak, da produžim život za nekoliko minuta, moram se odreći cijelog šabesa! Što nam to govori? Da je život B-žji najveći dar, i da svaki trenutak predstavlja najviši stupanj svetosti, i nadjačava svaku drugu svetost. Čovjek mora oskrnuti šabes kako bi pacijenta sačuvao na životu – makar i nakratko. Možda ne shvaćamo značaj života, ali cijela se Tora stavlja po strani kako bi se spasio jedan trenutak života.

Rabbi Tauber sagnuo se i poljubio dječaka u čelo. Odlazeći od njega, rekao je: "Nije tajna da proživljavaš neopisivu bol. Jako mi je žao. Nikada neću razumjeti zašto. Ali nemoj odustati. Život koji još uvijek struji

tvojim tijelom je nešto beskrajno vrijedno. Nijedan ljudski um ne može shvatiti koliko je to posebno i dragocjeno. B-g je spreman dopustiti da se Njegov sveti šabes oskrvni čak i kad postoji najmanja šansa, makar i dvojben, da se sačuva život. Dokle god si živ, prigrli taj dar s ljubavlju."

Dječak se slabašno nasmiješio. Rabin je otišao svojim putem.

Nekoliko dana kasnije, dječak je preminuo. Kada je Rabbi Tauber posjetio obitelj tijekom šive, sedmodnevnog razdoblja tugovanja, majka mu je rekla: "Od trenutka kada ste razgovarali s mojim sinom, pa sve do gorkog kraja, bio je drugačija osoba. Više nije samo ležao čekajući da Anđeo smrti dođe po njega. Govorio je; mi smo govorili; komunicirao je. Oprostili smo se." Majka mu se nije mogla dovoljno zahvaliti za ono što je učinio.

Sveta prilika

Dana 7. tišreja 5752. (15. rujna 1991.), Fred Chernowski posjetio je Lubavičkog Rebea. Imao je sljedeću dilemu: njegov je otac imao 84 godine, odumirale su mu moždane stanice i bio je nepokretan. Žudio je otići u sinagogu i osjetiti se kao dio zajednice, ali je bio prikovan za kuću. Otac mu je bio depresivan i potišten. Što je mogao učiniti za svog oca?

Rebe je rekao nešto vrlo snažno.

Objasni svom ocu da svaki pojedini Židov ima misiju od B-ga, koju ispunjava čineći *micvu*. Kada Židov čini *micvu* na ovom svijetu, on ispunjava B-žju misiju i, da tako kažemo, čini uslugu B-gu. Reci svom ocu da je svaka *micva* koju izvrši dar kojeg daje B-gu. Kako se može odreći takve misije i prilike?

Čak ni darivanje svih dobrih stvari na svijetu ne može se mjeriti s ovom fantastičnom istinom da on, upravo sada u svojoj sadašnjoj situaciji, može činiti uslugu B-gu. A kako? Stavljanjem *tefilina*, davanjem *cedake* ili bilo kojom drugom *micvom*.■

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Jarac za Azazela

Možda je najneobičnija od svih službi u Hramu bio jomkipurski ceremonijal za Azazela, slanje jarca u pustinju, koji simbolički odnosi grijehe Izraela. Nijedna druga hramska žrtva nije se tretirala na takav način. Još više iznenađuje što odmah nakon opisa jomkipurske službe, Tora upozorava: "I prestat će prinositi žrtve demonima koji ih zavode" (Lev. 17:7). Tekst ukazuje na to da je jarac poslan Azazelu jedina iznimka od ovog pravila, u očitoj kontradikciji s temeljnim načelima hramske službe. Je li ovaj neobični obred bio 'žrtva demonima'?

Najviši oblik oprosta

Kako bismo bolje razumjeli značenje obreda za Azazela, moramo proniknuti u prirodu oprosta i pomirenja na Jom Kipur.

Najviša razina oprosta izvire iz samog izvora božanskog *heseda* (milošti). Ona dolazi iz neizmjerne veličine koja obuhvaća i najsveobuhvatniju viziju i najdetaljniju analizu. Ova razina zna što je sveto i dobro sa svim njihovim blagodatima, kao i što je profano i zlo sa svom njihovom štetom. Ona uviđa se da je sve odmjereno preciznom ljestvicom božanske pravičnosti, te da čak i nagoni prema zlu i razaranju imaju svoju svrhu u univerzumu. Takva uzvišena razina oprosta razumije kako se, sveukupno gledano, sve međusobno uklapa.

Ova spoznaja stvara zamršenu dijalektičku interakciju. Postoji jasna razlika između dobra i zla, između istine i laži, plemenitosti i poniženja. Apsolutna istina zahtijeva da se s putevima idolopoklonstva i zla konfrontiramo djelom i mislima; ona se protivi svakoj gnusobi, nečistoći i grijehu. Ipak, u svojoj veličini, ona pronalazi mjesto za sve. Samo uzvišeno razumijevanje može dokučiti ovaj koncept: kako sjediniti sve vidove univerzuma, kako rasporediti svaku energiju, kako ponuditi uravnotežen pristup svim opreka-

ma, precizno određujući njihove međe.

Oprost Jom Kipura teži ovom uzvišenom pogledu, kako je izražen u žrtvi Azazelu. Azazel je štovanje demoni - demonske divljine i neobuzdanog barbarstva koje se može naći u ljudskoj prirodi. Iz tog razloga, žrtva je poslana na osamljenu liticu u neukroćenoj divljini. Uzvišena služba Jom Kipura u stanju je postići razinu koja odaje djelomično priznanje čak i demonskom zlu Azazela. Na ovoj se razini svi nedostaci preobražavaju i ispravljaju.

Poslan u divljinu

Ova apstraktna spoznaja da i zlo ima određenu svrhu u svijetu, na neki način mora biti prepoznata u našoj službi B-gu. To priznavanje nalazi svoj izraz u uzvišenoj jomkipurskoj službi. Međutim, u praktičnoj etici nema mjesta za ovu spoznaju. B-že sačuvaj da bi se zlo smatralo dobrim, ili da bi se zli smatrali pravednima. Stoga je jarac za Azazela poslan na pusto, neplodno mjesto - mjesto nenaseljeno ljudima. Ljudsko se društvo mora zasnivati na pravednom načinu života, vođeno težnjama za svetošću i čistoćom.

(Zlato iz zemlje Izraela, str. 200-201. Prilagođeno iz Olat Re'iyah sv. II str. 357; Shemonah Kevatzim IV:91, V:193)

Svetost u tjelesnom užitku

"Tri godine plod će vam biti orla (neobrezan), i ne smije se jesti. Če-

tvrtke godine sav će njegov plod biti svet, u svrhu veličanja B-ga." (Lev. 19:23-24)

Talmud u Berahot 35a citira ovaj stih kao temelj za kazivanje blagoslova nad hranom: "Svet, za veličanje B-ga" - ovo uči da [voće i druga hrana] iziskuju blagoslov prije i poslije jela."

Ključna riječ, primijetio je Rav Kook, je *kodesh* - svetost. Čak i kada jedemo, čak i kada uživamo u ovom zemaljskim užicima, trebali bismo biti u stanju otkriti svetost.

Svetost iz tjelesnog užitka?! Kako je to moguće?

Prilika za svetost

Što je *braha*? Kada kažemo blagoslov, mi izražavamo svoje priznanje da je B-g vrhovni Izvor svakog užitka. Ali postoji radost koja je daleko veća od osjetilnih užitaka doživljenih prilikom konzumiranja hrane.

Jedenje je više od pukog hranjenja našeg tijela. Ono je prilika da se povežemo s našim Stvoriteljem i produbimo naše osjećaje zahvalnosti i uvažavanja. Trebali bismo osjetiti unutarnju radost kada shvatimo da nam svaki oblik tjelesnog užitka pruža priliku da uzdignemo svoj duh i unesemo svetost u svoje živote.

Blagoslov nad hranom ne odnosi se samo na zahvaljivanje za tjelesni užitak u kojem ćemo uskoro uživati. Svaki bi nas blagoslov trebao učiniti svjesnima daleko većeg dara: da čak i materijalni užici mogu biti izvor svetosti!

Na taj način, komad voća koji je demo postaje "קֹדֶשׁ הַלּוּלִים" - svet, za hvalu B-gu.■

(Prilagođeno iz Ein Eyah sv. II, str. 171)

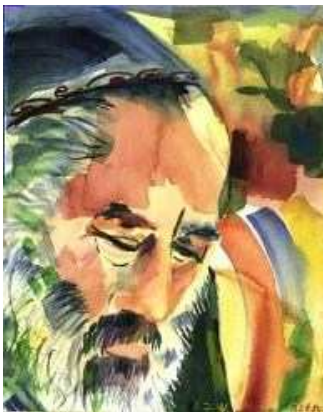

Rabbi Shlomo Carlebach:

Ne osvećuj se i ne gaji ljutnju i mržnju

Razmotrimo sada micvu "ne osvećuj se" i "ne gaji ljutnju, mržnju". Rambam objašnjava zašto se ne bismo trebali osvećivati. Pretpostavite da vam netko kaže: "Neću ti dopustiti da se koristiš mojim telefonom." U meni sve kipti od bijesa. Zašto mi nije dao da upotrijebim njegov telefon? Onda odlučim da se moram osvetiti. Zamislite da bi me osveta mogla koštala deset milijuna dolara.

Hoću li hodati okolo i prikupljati deset milijuna dolara samo zato što mi nije dozvolio da koristim njegov telefon? Čini se glupo, zar ne? Zamislite kada bih znao koliko osveta, ta najružnija emocija, nanosi zla mom srcu. Je li to vrijedno toga? Maimonides kaže da bez obzira na to što vam je netko učinio, to nije vrijedno toga. Sebi biste nanijeli

mnogo više zla nego što vam ga je on nanio. Osvetom kvarite sebe. To nije vrijedno toga. Rambam kaže da na svijetu ne postoji ništa što je toliko jako da bi bilo vrijedno da zbog toga sebe iskvarite, da padnete tako nisko da se osvetite. Ako imate malo razuma, zaboravite na to, izdi-

gnite se iznad toga.

Gajiti ljutnju i mržnju nije osveta, ali svaka misao zauzima prostor u mom srcu. Trebali biste imati na umu druge stvari, a ne pamtit i nešto što vam je netko učinio. Rambam kaže da je jedini način na koji će ljudi ikada moći živjeti zajedno taj da zaborave na loše stvari.

Idemo malo dublje. Sveti Chinuch kaže da mi vjerujemo u slobodu izbora. S jedne strane osoba ima slobodan izbor pa zašto se onda ljuti na nekog drugog? I on također ima

**Ono što vam drugi čini
u njegovom je svijetu to
njegov slobodan izbor,
no u vašem svijetu to je
božanska providnost**

svoju slobodu izbora, ali na višoj razini postoji nešto što se naziva božanska providnost. Unatoč mojoj slobodi izbora da postupim kako želim, ono što mi netko drugi čini je moja božanska providnost. Ono što ja činim je potpuno slobodan izbor u mom svijetu, i zaista ne bih trebao tebi učiniti ništa loše. Ako ti meni činiš nešto loše, u mom svijetu je to bila božanska providnost. U tvom svijetu to je bio slobodan izbor, ali što se mene tiče to je bila božanska providnost. Maimonides kaže da su slobodan izbor i božanska providnost nešto što naši umovi ne mogu razumjeti, što ne mogu dokučiti.

Tanka linija između slobodnog izbora i božanske providnosti toliko je tanka da je ne možemo pojmiti. Ovdje dolazi sveti Raavad koji se suprotstavlja Rambamu: ako ne možeš razumjeti, kako možeš govoriti o tome? Zašto si to stavio u svoju knjigu? Rambam piše samo stvari koje možete razumjeti. Rambam kaže da svojom glavom možete razumjeti da ne možete razumjeti, pa je to stavio u nju. Raavad kaže da je to toliko duboko da ne možete niti razumjeti da ne razumijete, pa nema potrebe govoriti o tome. Prema Maimonidesu moj um može dokučiti da mogu razumjeti da ne razumijem, dok Raavad kaže da nije tako, jer je to toliko udaljeno od ovog svijeta, da se to ne možete razumjeti.

Što nam ova rasprava kaže o tome kako da postupimo? Zamolim nekoga da mi učini uslugu i dozvoli mi da nazovem s njegovog telefona. On kaže da mi ne dozvoljava. Kakva bi trebala biti moja reakcija? Moja bi

(nastavak s 34. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Ne osvećuj se i ne gajl ljutnju i mržnju**

reakcija trebala biti da ja najvjerojatnije sada ne bih trebao obaviti taj telefonski razgovor. Čovjek je tek neznatni glasnik B-ga koji je rekao: "Nemoj telefonirati." Dakle, da sam doista vjerovao u B-ga, onda bih rekao, "Hvala vam što ste mi dostavili poruku." U mom svijetu nema ništa što me može zaustaviti, imam toliko slobodnog izbora. Ako želim, mogu razbiti sve prepreke svijeta, no kada se radi o nekom drugom, tu ne mogu učiniti ništa. Mogu samo slobodno izabrati kako ću sam postupiti. U trenutku kada se moram nositi s nekim drugim, stvara se tako debeli zid da ja ne mogu učiniti ništa. Stoga sveti Chinuch kaže da se ne biste trebali osvećivati, jer ako prema nekome gajite bijes, mržnju, to znači da ne vjerujete kako je to od B-ga.

Istina je, na određeni duboki način, u tom se trenutku završava vri-

jeme slobodnog izbora. Ja imam izbora u svom privatnom svijetu, ali nemam izbora u tome hoću li biti Židov ili ne. Ja ga naprosto nemam, jer ja to jesam. Ako oskrvnem svoj slobodan izbor, ja time uništavam cijelu svoju dušu, od sebe činim bo-

Postoji opće zlo koje je usmjereno protiv moga bića, protiv onog što bih trebao biti.

To zlo nastoji spriječiti svaku osobu da bude ono što bi trebala biti.

galja. Reb Nahman kaže da postoje dvije vrste zla. Jedno je kad želim dati u dobrotvorne svrhe, a pristupi mi moje zlo i kaže: "Nemoj dati!" A postoji i opće zlo koje nije usmjereno protiv bilo kojeg konkretnog postupka ili stvari. Ono je usmjereno

protiv moga bića, protiv onoga što bih trebao biti. Njega nije briga što ja radim. "Učini sve što želiš da bio svet. Budi svet, baš me briga za to, samo nemoj biti ono što trebaš biti, jer to je dublje od bilo koje stvari na svijetu." Zlo nastoji spriječiti svaku osobu da bude ono što bi trebala biti. "Nemoj biti Židov. Čak i ako želiš biti ono što jesi, nemoj stvarno biti to." Zlo se drži posljednjim snagama, "samo nemoj biti u potpunosti ono što trebaš biti." Ovo zlo moramo u potpunosti odrezati, uništiti.■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: AHAREJ MOT – KEDOŠIM

Paraša Aharej Mot opisuje redosljed rada Velikog svećenika u hramu na Jom Kipur; stoga je se čita i na taj dan. Međutim, komentatori postavljaju pitanje zašto *parašu* koja se bavi Jom kipurom čitamo u proljeće?

Dakle, ono što je zajedničko proljeću i Jom Kipuru je da u vrijeme jednog i drugog mi određujemo svoju sudbinu. Na Jom kipur *tešuva* (pokajanje), *tefila* (molitva) i *cedaka* (dobrotvornost) imaju moć da izmijene odluku, a isto tako tijekom proljeća, dok se suočavamo s čišćenjem *omera*, potrebna nam je snaga očišćenja Jom kipura, kako bismo se povezali s našim "istinskim ja".

Aharej Mot se bavi Jom kipurom i radom velikog svećenika, što se odnosi na energiju *heseda* - moći davanja i dijeljenja. *Hesed* ima moć liječenja, a u naše dane kada nemamo Velikog svećenika mi taj posao trebamo preuzeti na sebe. Znači, moramo se zapitati kako bismo mogli unijeti *hesed* u svaki postupak i svaku misao koju imamo tako da naš život bude ispunjen energijom ozdravljenja.

Zohar na ovu *parašu* počinje s dva citata iz psalama: "*Služite G-spodinu sa strahopoštovanjem i slavite njegovu vladavinu s drhtanjem*" (Psalmi 2,11) i "*Služite G-spodinu s radošću; dodajte predanj s radosnim pjesmama*" (Psalmi 100,2), pa pita kako mogu postojati oba ova stiha?! I odgovara da riječ "strahopoštovanje" ne treba tumačiti u skladu s njezinim današnjem značenjem. Slova riječi "strahopoštovanje" (*jir'a* יִרְאָה) također čine (s drugačijim samoglasnicima) riječ "vizija" (*jire* יִירָא). Stoga, kad imamo "strahopoštovanje" mi zapravo imamo "poštivanje". Možemo vidjeti i shvatiti da postoje stvari koje su veće od nas i tada postajemo ponizni i postupamo sa skromnošću i obuzdavanjem, i upravo to je mje-

sto s kojeg možemo početi rasti, uzdići sebe i u svoje živote privući silu života.

Naš je duhovni rad namijenjen nama, ne B-gu. On je stalno održavanje energetskog toka iz gornjih svjetova prema nama, a kako se sve to događa po sistemu uzroka i posljedice, postoje neke stvari koje ne treba činiti, kao što je već rečeno o Tori, da ona može biti "začin" - oduševljenje - uživanje života ili otrov - sve je stvar toga kako ju mi izvršavamo, i tek onda možemo postići sreću, radost i naklonost prema Stvoritelju. U tome se sastoji naša slobodna volja, na koju se frekvenciju želimo povezati.

Kedošim je vrlo posebna *paraša* koja u sebi sadrži izreku "voli druge kao sebe samog", za koju je rabin Akiva rekao da je najveća odredba u Tori. A to znači, da je ona odredba iz koje proizlaze sve *micvot*. Ali naša *paraša* se čita u periodu *sefirat haomera* (brojenje *omera*) za vrijeme kojega je umrlo 24 tisuće studenata Rabi Akive, pošto nisu imali poštovanja jedan prema drugome.

Veliki mudraci objašnjavaju da se u *sefirat haomer* ne radi o smrti studenata rabina Akive. Oni tumače da na Pesah baš svatko od nas treba sebe vidjeti kao da prolazi kroz svoj vlastiti Izlazak, priliku da se oslobodimo svojih nevolja i boli. U suprotnom se može smatrati da smo robovi koji su izuzeti od svih *micvot*, jer u stanju u kojem se nalazi, rob je sebičan i koncentriran samo na svoje probleme, te nije u stanju vidjeti kompletnu sliku i ispuniti najveću

micvu od svih - "Voli druge kao sebe samoga". Rob ne može vidjeti bol svog bližnjeg jer njegovo srce nije otvoreno. *Sefirat haomer* je bio osmišljen da nas nauči što su ljubav i jedinstvo, koji su glavni uvjet za primanje Tore na Šavuot.

Imati međusobno poštovanje znači ići određenim smjerom, a kad kažemo da se učenici Rabina Akive nisu međusobno odnosili s poštovanjem to znači da oni nisu cijelim srcem podijelili moć i znanje koje su crpili iz svog učenja Tore sa svojim prijateljima. Stoga se *paraša Kedošim* uvijek čita u vrijeme *sefirat haomera*, kako bi nas podsjetila da je vrijeme da se usredotočimo na "voli druge kao sebe samoga". Na taj način, bezuvjetan način, mi se možemo priključiti na dotok moći Stvoritelja, moći beskonačnosti, u svom životu. Ta moć omogućuje pravi uspjeh i blagoslov u svemu što radimo. To je moć svetosti. Što znači, da je ljubav prema našem bližnjem neophodna kako bismo se povezali sa Stvoriteljem i sa pravim uspjehom.

Paraša započinje riječima "... *budite sveti*". Naoko, ovo djeluje poput naredbe, ali Zohar objašnjava da je smisao riječi "budite" obećanje, ne zapovijed, tj. da ako se ponašamo tako da "volimo druge ..." mi ćemo biti sveti.

Zohar također objašnjava da nam se ne mora sviđati odnosno da ne moramo voljeti sve što naš bližnji radi, ali da bismo trebali moći pronaći unutarnju iskru u njemu, njegov božanski dio, i taj dio bismo trebali voljeti i povezati se s njime. Ovo je jedini način na koji možemo biti "sveti" - da se sjetimo da se, svaki puta kada osjećamo ljutnju, frustraciju, ljubomoru i sl. prema našem bližnjem, trebamo povezati s božanskom iskrom u njemu.■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

Ulični svirač

Zamjerili jednom Baal Šem Tov kako su njegovi hasidi suviše bučni, lako i često bez vidljiva povoda zapjevaju i zaplešu. Uz to, čini se, vole potegnuti i koju kapljicu više. Priliči li takvo ponašanje osobama koje su na duhovnom putu? Umjesto odgo-vora, veliki učitelj ispriča priču.

Jednom u grad došao nepoznat, ali talentiran glazbenik. Zastao je na uglu ulice i počeo svirati svoju violinu. Oni koji su ga slušali, nisu se mogli naslušati, pa je uskoro mnoštvo stajalo opijeno glazbom kakvu nikad do sada nisu čuli. A onda su se polako počeli kretati u ritmu glazbe i cijela se ulica ubrzo pretvorila u jednu plešuću masu. Prolazio tuda neki gluhi čovjek i čudom se čudio: "Jesu li ti ljudi poludjeli? Zašto skaču gore i dolje, mašu rukama i vrte se u krugu na sredini ulice?"

"Moje haside," zaključio Baal Šem Tov, "pokreće melodija koja izvire iz dubine svega što je stvoreno. Od toga nektara oni se ubrzo opiju. Ako ih to čini čudnima, ili bolesnima u očima onih s manje osjetljivim ušima, znači li to da bi zato trebali prestati pjevati i plesati?" ■

Koji je, onda, najbolji način za suprotstavljanje zlu i boli koju ono donosi? Vjera nas vodi najfascinantnijem – i pragmatičnom – zaključku: Upravo zato što nikada nećemo pronaći odgovarajući odgovor, mi ne smijemo dozvoliti da taj pokušaj paralizira naše umove i srca. Umjesto da uludo trošimo svoje vrijeme na negativnosti, trebamo se usredotočiti na svako dobro djelo koje smo u stanju napraviti.

Mi smo sposobni suprotstaviti se zlu tako što ćemo ga obasjati svjetlom dobrote. I sigurni smo da će dobro prevladati. Ta sigurnost nadmašuje uobičajeni optimizam. Upravo zato što je dobrota prirodno stanje svijeta i čovječanstva, njegove posljedice su vječne i kumulativne. Sva dobra djela koja čovjek čini stoljećima, predstavljaju nadogradnju koja će u konačnici dovesti do pobjede dobra u svijetu. Moralni posrtaji nisu pogreške, već nusproizvodi tog procesa. Možemo očekivati da će se snage iz kojih izvire zlo, kada dobro pokaže svoju snagu, pokušati osvetiti, te da će na koncu dotaknuti rub svoje propasti.

Nakon toliko godina dobrote i vrline, nakon što je toliko predivnih ljudi lilo krv i suze u borbi za ono što je dobro i ispravno, svijet je praktično zasićen pozitivnom duhovnom energijom. Dobrota je nakupljena ispod površne, upinjući se da proдре na površinu. Sljedeći korak moramo napraviti mi sami. Čineći iznova i iznova dobro djelo – a nikada ne znajući kojim – donijet ćemo prevagu, oslobođenje stoljetne svjetlosti, obasjavajući njome čitav svijet B-žjim znanjem i dobrotom. ■

~ R. Menachem Mendel Schneerson

Kada shvatite da vaš prijatelj griješi,
popravite svoje greške,
a on će učiti od vas. ■

~ R. Moše Leib iz Sasova

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Alan Morinis

Program musara

Povjerenje – Bitahon (nastavak)

Čitava slika

Bitahon nije filozofski princip. On je zapravo neka vrsta *avode* (službe), praktičan čin. Kako prakticiramo pouzdanje? Dozvolite da vas u to uvedem kroz jednu Chafetz Chaimovu priču koju sam malo prilagodio.

Bio jednom jedan čovjek koji je posjetio neki maleni gradić u Europi. Bio je šabat ujutro, pa je otišao u obližnju sinagogu. Sve se odvijalo kako se moglo i očekivati, dok se nije počelo zbivati nešto neobično. Bilo je fino odjevenih, očito imućnih ljudi koji su sjedili sprijeda, no sve su počasti čitanja Tore bile dane zapuštenim muškarcima koji su nago-milani stajali u stražnjem dijelu prostorije. Kada je došlo vrijeme da rabin kaže par mudrih riječi, on je pričao samo o vremenu. Nakon što su molitve završile, na stolu je bila poslužena divna hrana i nitko je nije jeo.

Čovjek je bio zbunjen svim tim neshvatljivim događanjima. Kakvo je ovo mjesto? Jesu li ovdje svi ljudi? Konačno je povukao na stranu jednog od mještana i upitao ga, "Što se ovdje dešava? Neuredni ljudi koji dobivaju počast Tore, rabinov govor o vremenu, nepojedena hrana... Ni-

šta mi od toga nije jasno!"

Čovjek mu je objasnio, "Ovi ljudi zapuštenog izgleda bili su nepravedno stavljeni u zatvor, i zajednica je dugotrajno i naporno radila da im ponovo priskrbi slobodu. Zar nije predivno što sada mogu slobodno doći blagosloviti Toru? Rabin je govorio o vremenu jer je vladala neobična suša i poljoprivrednicima ništa drugo nije bilo na umu osim njihovih usjeva, a rabin je to znao i imao razumijevanja za njihovu brigu. Zašto nitko nije jeo? Jednog šabosa svakog mjeseca zajednica pripremi svoj uobičajeni ručak, ali umjesto da ga pojede, hrana se donira mjesnom domu za starije."

Ova nam priča nudi korisnu usporedbu za naše vlastite živote. Kada ste u stanju situaciju sagledati tek djelomično – a u današnje vrijeme, sve što svatko od nas može vidjeti je tek dio slike – lako je steći pogrešan dojam o onome što se događa. Mi nikako ne možemo znati što se zaista događa. To će biti otkriveno tek kada se ispuni vrijeme.

Radionica – Praktični dio

U uvodu u ovu lekciju stavio sam citat Altera od Novardoka, i nije slučajno što se on pojavljuje u temi o *bitahonu*. On je tu osobinu učinio glavnim nositeljem svoga sustava musara, i podučavao ju je na način koji je bio više iskustven nego intelektualan. Studentima u Novardok ješivama u Europi davale su se vježbe koje su imale za svrhu da u njihov duboko usade pouzdanje. Mladić je mogao dobiti kartu za vlak za određište udaljeno 300-tinjak kilometara, no to je bila karta samo u jednom smjeru. On je imao zadatak da se sam snađe za povratak u ješivu. Kako zastrašujuća pomisao u Litvi 19. stoljeća, području koje je u najboljem slučaju bilo nesigurno, posebice za Židove. Ali to je ono što je tu vrstu zadataka činilo snažnom vježbom pouzdanja.

Možete se opustiti. Ja vas neću poslati na putovanje u jednom smjeru. Ali naš se zadatak zasniva na ovoj priči. Smisao je u tome da su stvari često potpuno u okviru naših sposobnosti, ali se mi zbog straha suzdržavamo, umjesto da imamo pouzdanje.

Vaš će zadatak zahtijevati da se opskrbite pomagalom koje će vam pomoći da prevladate strah. To pomagalo je fraza koja se pojavljuje u Blagoslovu nakon jela:

Baruh ha'gever ašer jivtah b'Ado-naj

Blagosloven je onaj koji se pouzdaje u

(nastavak s 38. stranice) **Alan Morinis** Program musara

Vječnoga.

Izrecite tu frazu sada nekoliko puta, dok vam se ne usadi u pamćenje, na hebrejskom ili na hrvatskom. To će vam služiti i kao osnovna jutarnja izjava.

Slijedeće, ustanovite jednu stvar koju se sustežete učiniti, koja nije uistinu opasna, ali od koje svejedno imate strah. I onda se obavežite da ćete je učiniti barem jednom svakoga dana tokom tjedna.

Na primjer, možda se opirete telefonirati određenoj osobi jer se bojite odgovora koji biste mogli dobiti. Možda je to neka starija osoba koju ne volite nazivati jer joj je raspoloženje tako nepredvidivo. Ili nekoga tko je toliko razdražan kada vas čuje da satima ostanete zarobljeni na telefonu.

Ponovite si ključnu izjavu nekoliko puta, pa uzmite telefon u ruke. Znaite da je to što činite ispravno, i možete se pouzdati u B-ga da će to ispasti upravo onako kako bi trebalo.

Ili možda postoje određeni zadaci koji se tiču brige o samom sebi kojih se ustručavate. Ne posjećujete svog zubara onoliko često koliko bi trebalo, ili, kao što sam ja to činio, odlazite svom liječniku na godišnji pregled svakih pet godina. Da li je ono što vas zadržava strah od boli, ili poricanje vlastite smrtnosti?

Ponovite si, "Blago onome koji ima pouzdanja u B-ga," pa podignite slušalicu i dogovorite termin. Strah

je stvaran, po tome što ga osjećate, ali što se događa kada neutralizirate svoj strah pouzdajući se u B-ga?

Ili ste možda skloni stisnuti šake kada treba dati u dobrotvorne svrhe, jer tko zna što nas čeka u budućnosti, i što ako će vam i samome ustrebatu u mjesecima ili godinama koji su pred vama? Prepoznajte da je i to strah. Sve što čovjek primi tokom godine stvar je B-žje odluke. Uskratiti u sadašnjem trenutku zbog straha od onoga do čega može doći u budućnosti odaje nedostatak povjerenja.

Ponovite si "Blago onome koji ima pouzdanja u B-ga." I onda otvorite svoj novčanik i dajte više.

Ako se jedan od ovih primjera odnosi na vas, možete ga uzeti sebi za vježbu za ovaj period. Ako ne, onda pronađite sličan obrazac u svom životu, u kojem se iz straha suzdržavate od toga da učinite nešto dobro, i u kojem će vam podsjećanje na pouzdanje omogućiti da krenete naprijed.

U vaš Dnevnik svođenja računa s dušom, zabilježite svoje oklijevanje da poduzmete nešto, kako vam je izgledalo izgovoriti frazu, kakav osjećaj je stvorilo poduzimanje akcije, i (najvažnije) što se zapravo dogodilo kada ste je poduzeli. Je li strah bio opravdan?

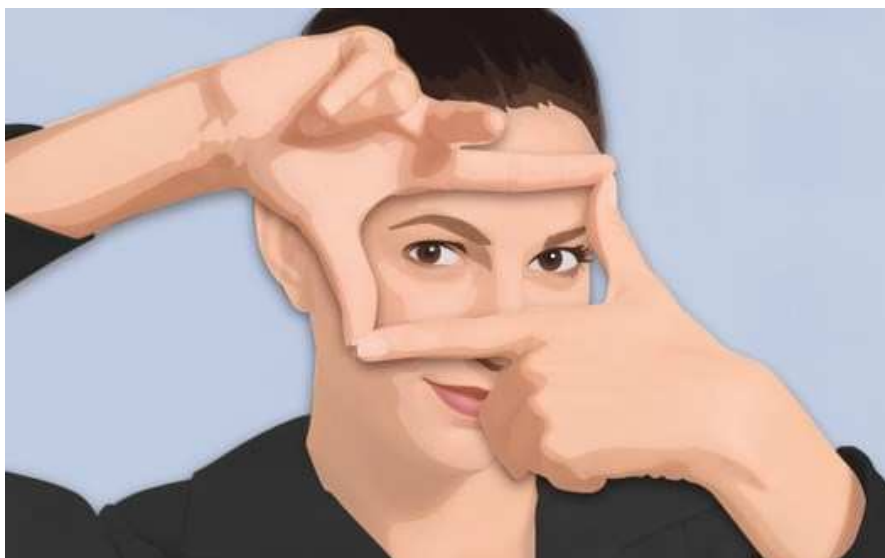
Čak i ako je rezultat bio upravo tako neugodan po vas kako ste očekivali, jeste li ga mogli podnijeti? Što ste naučili o svojim unutrašnjim osobinama putem ove vježbe prelaženja udaljenosti između življenja u strahu i življenja u pouzdanju?

Kada zabilježite svoja zapažanja, shvatite da ste već počeli plesti mrežu povjerenja u svom srcu. I kakav je to osjećaj?

Evo vaše glavne izjave:

Baruh ha'gever ašer jivtah b'Ado-naj

Blagosloven je onaj koji se pouzda u Vječnoga.■

Iz domaćeg tiska

DOŠLI DO KRETE

Hrvatski kanader krenuo pomoći Izraelcima, vratio se kući a da Izraela nije vidio: 'Hvala, ali pala nam je kiša'

Jutarnji list, 2.5.2025.

Povratak protupožarne eskadrile iz Izraela zbog promjene okolnosti

Jedanaest pripadnika 855. protupožarne eskadrile 93. krila Hrvatskog ratnog zrakoplovstva koji su jučer krenuli prema Izraelu s jednim protupožarnim avionom Canadairom CL-415 radi gašenja požara u okolici Jeruzalema, danas su se vratili u Hrvatsku a da do Izraela nisu ni stigli.

Prema priopćenju ministarstva obrane, posada je u četvrtak poletjela prema Izraelu ujutro u 8.30. Radi dopune goriva sle-

tjeli su na aerodrom Heraklion na Kreti te su u 13,50 uzletjeli i nastavili let prema izraelskom aerodromu Ben Gurion u Tel Avivu.

Međutim, nakon polijetanja došlo je do naglog pogoršanja vremenskih uvjeta te su se vratili na Kretu, a u dogovoru s izraelskim službama odlučeno je da ponovo polete danas ujutro.

No, umjesto prema Tel Avivu hrvatska posada je jutros poletjela prema Hrvatskoj. Naime, u međuvremenu je iz Izraela stigla obavijest kako pomoć hrvatskog Canadaira više

nije potrebna jer se stanje na požarištima normaliziralo usli-

jed obilnih padalina na području Jeruzalema.■

UZDRMAN BEN GURION Izrael u šoku, zakazala je njihova slavna protuzračna obrana, analitičar: 'Nevjerojatno kako su napadači bili precizni, to je impresivno!'

Jutarnji list, 4.5.2025.

Vojno zrakoplovstvo pokrenulo je istragu o tome kako nisu uspjeli zaustaviti napad koji bi mogao imati teške posljedice

Četiri osobe su ozlijeđene u eksplozije rakete koju su pobunjenici iz Jemena ispalili na izraelsku zračnu luku Ben Gurion u nedjelju ujutro. Raketa je eksplodirala u blizini glavnog terminala najveće međunarodne zračne luke Izraela u predgrađu Tel Aviva, izvijestili su izraelski mediji. Snimka s interneta prikazuje projektil kako pada, stvarajući oblak crnog dima u blizini zračne luke na periferiji Tel Aviva, prenosi BBC.

Svakoga tko nas udari, udariti ćemo sedmerostruko, poručio je izraelski ministar obrane Israel Katz. Smatra se da iz napada stoje jemenski Huti.

Velika preciznost

Glasnogovornik Hutiya Yahya Saree istaknuo je u televizijskoj izjavi da izraelska zračna luka više nije sigurna za zračni promet. Zakazao je slavni izraelski sustav protuzračne obrane. Izraelski sustav protuzračne

obrane Arrow i američki sustav THAAD nisu uspjeli presresti raketu, navodi Times of Israel. Izraelske zračne snage objavile su da istražuju neuspjelo presretanje rakete. IDF kaže da je nekoliko puta pokušao oboriti raketu. SAD je lani rasporedio THAAD u Izraelu usred nape-

tošti s Iranom. Zračna luka Ben Gurion u nedjelju je privremeno obustavila letove, obustavljen je željeznički i cestovni promet. Moramo ozbiljno shvatiti ovu prijetnju, rekao je izraelski vojni analitičar za CNN. "Bili su vrlo precizni, a to je impresivno kad lansirate s 2000 kilometara udaljenosti", rekao je Amir Bar Shalom, vojni analitičar izraelskog vojnog radija. Pitanje je je li to greška Izraela, ili su su-

očeni s novom vrstom prijetnje.

Sirene su se aktivirale u više dijelova Izraela dok se projektil približavao. Policijski zapovjednik Yair Hetzroni pokazao je novinarima krater nastao udarom projektila pored ceste u blizini parkirališta Terminala tri zračne luke. Rupa je promjera dese-

tak metara, a toliko je i duboka, rekao je Hetzroni. Huti su preuzeli odgovornost za napad, ističući da su ga izveli u znak osude zločina genocida nad narodom Gaze. Kažu da su gađali "hipersoničnim balističkim projektilom". Tvrdi da njihovi hipersonični projektili imaju stealth tehnologiju, do met od 2150 kilometara, visoku upravljivost i mogu letjeti brzinom do 16 maha.

Jemenski Huti, pobunjenička skupina koju podržava Iran, redovito su izvodili raketne napade na Izrael u znak solidarnosti s palestinskim Hamasom, ali rijetko koji uspije probiti sofisticiranu izraelsku protuzračnu obranu, navodi BBC. Huti su napadali brodove u Crvenom moru, na što su SAD odgovorile bombardiranjem.

Izrael je također izveo nekoliko napada na Hute u Jemenu. Napad na Ben Gurion pokazuje da su naponi američkih snaga da oslabe jemenske pobunjenike bili ograničenog uspjeha, ocjenjuje CNN.

Obustava letova

Riječ je o velikom ugrožavanju sigurnosti na jednoj od najstrože zaštićenih lokacija u Izraelu, što će vjerojatno potaknuti pitanja o sposobnosti Izraela da presretne takve napade unatoč svom hvaljenom sustavu proturaketne obrane, navodi CNN.

Lufthansa, Swiss, Austrian Airlines, Brussels Airlines i Eurowings obustavili su letove do i iz Tel Aviva do poslije utorka, 6. svibnja, rekao je glasnogovornik Lufthansa Grupe za CNN.

Od početka napada na Gazu u listopadu 2023. Izrael je na meti raketa Hutiya i libanonskog Hezbolaha. Gotovo sve projekte uspjiu presresti. U prosincu je raketa Hutiya pogodila Tel Aviv, što je dovelo do više od desetaka ozlijeđenih. U srpnju su Huti preuzeli odgovornost za smrtonosni napad dronom u Tel Avivu.■